

SUD BOSNE I HERCEGOVINE

Broj: X-KR-05/07

Sarajevo, 3.11.2006.godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u vijeću sastavljenom od sudije Zorice Gogala kao predsjednice vijeće, te sudija Torea Lindsetha i Rolanda Dekkersa kao članova vijeća, uz učešće pravnog saradnika - Amele Skrobo kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Marka Samardžije zbog krivičnog djela zločina protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka a) u vezi sa članom 180. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, po optužnici Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: KT - RZ - 4/05 od 8.09.2005.godine, nakon održanog glavnog pretresa, sa kojeg je dijelom bila isključena javnost, u prisustvu optuženog i njegovog branioca - advokata Zlatka Kneževića iz Novog Grada, te tužiteljice Tužilaštva BiH - Vesne Ilić, dana 3.11.2006.godine donio je i javno objavio sljedeću

PRESUDU

OPTUŽENI: Marko Samardžija, sin Miloša i Anđe - rođene Radulović, rođen 1.12.1936 godine u Gornjoj Prisjeci - opština Ključ, nastanjen u ..., po narodnosti ..., državljanin ..., po zanimanju prosvjetni radnik u penziji, oženjen, otac dvoje punoljetne djece, neosuđivan, nalazi se u pritvoru od 21.03.2005.godine,

KRIV JE

STOJE:

U vrijeme širokog ili sistematičnog napada vojske i policije tzv. Srpske Republike Bosne i Hercegovine, usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog stanovništva na području opštine Ključ, u svojstvu komandira III čete Saničkog bataljona, koja je bila u sastavu 17. Lake pješadijske brigade, zajedno sa ostalim vojnicima te brigade, rezervnim i aktivnim policajcima Odjeljenja policije iz Sanice, na čelu sa komandrom Tomić Milanom i pripadnicima Odjeljenja vojne policije, po pismenom naređenju za dalja dejstva komande VP 2207 Ključ „strogo pov.“ broj 03-135 od 9.07.1992 godine, izdatom od strane komandanta 17. lake pješadijske brigade - potpukovnika Drage Samardžije, a kojim se naređuje potpuna blokada, pretres i čišćenje terena u rejonu sela Donjih Biljana, odnosno zaseoka Domazeta, Botonjića, Jabukovca i Brkića, sa utvrđenim borbenim rasporedom, zadacima jedinica i borbenim obezbjeđenjem,

dana 10. jula 1992 godine, naredio vojnicima III čete, kojim je komandovao, da muškarci-bošnjački civili, iz zaseoka Brkići i Balagića Brdo izadu iz kuća, zatim da

krenu na livadu Jezerine, gdje ih je dočekaao sa podređenim mu naoružanim vojnicima i puškama uperenim u njih, nakon čega je starije od 18 godina i mlađe od 60 godina, s rukama na leđima, u koloni sproveo u dvorište Osnovne škole u Biljanima, u koje su vojnici dijela 17.Lake pješadijske brigade, te pripadnici policije priveli muškarce - bošnjačke civile iz ostalih navedenih zaseoka, ostao sa svojini vojnicima u blizini škole, kada su vojnici dijela 17.Lake pješadijske brigade, te pripadnici policije, jedan dio muškaraca Bošnjaka zatvorili u učionice škole, iz kojih su ih zatim, u grupama od 5 do 10 izvodili i ubijali, a preostali dio prisilili da kroz špalir i uz udaranje prođu do autobusa, kojima su odvezeni u pravcu Laništa gdje je većina ubijena, nakon čega je, u večernjim satima, kada su sakupljeni i odvoženi leševi ubijenih ljudi, u istom učestvovao, a tijela toga dana, uglavnom vatrenim oružjem ubijenih najmanje 144 muškaraca - bošnjaka civila su tokom 1996. godine bila ekshumirana iz masovnih grobnica Lanište, Crvena zemlja i Biljani i to:

Masovna grobnica Lanište I:

1. Botonjić (Redže) Najil, rođen 24.03.1927. godine
2. Dervišević (Huse) Husein, rođen 13.08.1959. godine
3. Omeradžić (Mehmeda) Džemal, rođen 22.07.1934. godine
4. Jašarević (Sabita) Almir, rođen 15.01.1974. godine
5. Botonjić (Paše) Rifet, rođen 27.08.1936. godine
6. Hodžić (Ibre) Osman, rođen 19.02.1934. godine
7. Mulahmetović (Ale) Smail, rođen 19.11.1928. godine
8. Zukanović (Smajila) Hazim, rođen 17.09.1951. godine
9. Avdić (Osme) Nijaz, rođen 04.06.1966. godine
10. Domazet (Atifa) Zijad, rođen 23.06.1952. godine
11. Čehić (Sameda) Elvir, rođen 09.05.1971. godine
12. Čehić (Hamdije) Adnan, rođen 17.02.1972. godine
13. Botonjić (Sulejmana) Ćamil, rođen 18.09.1930. godine
14. Botonjić (Omera) Feriz, rođen 1937. godine
15. Kapidžić (Bećira) Jasmin, rođen 21.03.1969. godine
16. Botonjić (Omera) Ramiz, rođen 15.05.1925. godine
17. Džaferagić (Dauta) Vehbija, rođen 04.12.1962. godine
18. Čehić (Hakije) Nedžad, rođen 17.08.1960. godine
19. Botonjić (Mehmeda) Zuhdija, rođen 17.11.1933. godine
20. Mujezinović (Sulejmana) Muharem, rođen 19.07.1931. godine
21. Botonjić (Redže) Hilmo, rođen 01.05.1933. godine
22. Kapidžić (Beće) Bećir, rođen 01.08.1945. godine
23. Jašarević (Bege) Kemal, rođen 16.05.1941. godine
24. Mujezinović (Huse) Nail, rođen 18.01.1927. godine
25. Domazet (Sulejmana) Mehmed, rođen 06.02.1971. godine
26. Jašarević (Rasima) Enes, rođen 1963. godine
27. Balagić (Luftije) Avdo, rođen 20.02.1964. godine
28. Jašarević (Bege) Besim, rođen 13.03.1939. godine
29. Pehadžić Samir, rođen 1972. godine
30. Domazet (Ahme) Fadil, rođen 04.05.1946. godine

31. Botonjić (Huse) Muhamed, rođen 29.06.1964. godine
32. Avdić (Abida) Fuad, rođen 10.06.1961. godine
33. Domazet (Hamdije) Asmir, rođen 1969. godine
34. Mujezinović (Mene) Asmir, rođen 1919. godine
35. Balagić (Mustafe) Vehbija, rođen 13.05.1937. godine

36. Botonjić (Zejnila) Husein, rođen 25.03.1942. godine
37. Omanović (Hilme) Emid, rođen 31.12.1964. godine
38. Šušnjar (Mehe) Almedin, rođen 14.02.1973. godine
39. Botonjić (Ibre) Aiz, rođen 01.06.1932. godine
40. Domazet (Ibrahima) Derviš, rođen 25.10.1932. godine
41. Džaferagić (Hakije) Alimet, rođen 01.07.1955. godine
42. Mujezinović (Osmana) Ismet, rođen 26.05.1971. godine
43. Jašarević (Rasima) Raif, rođen 1961. godine
44. Avdić (Jusufa) Emsud, rođen 07.02.1953. godine
45. Mešanović (Latifa) Suad, rođen 1957. godine
46. Mujezinović Hilmo, rođen 20.02.1932. godine
47. Dervišević (Fete) Omer, rođen 09.11.1964. godine
48. Omanović (Aiza) Saudin, rođen 19.07.1970. godine
49. Domazet (Safeta) Ifet, rođen 01.07.1968. godine
50. Domazet (Ibrahima) Safet, rođen 17.01.1936. godine
51. Botonjić (Aiza) Saim, rođen 25.03.1967. godine
52. Domazet (Cerima) Hamid, rođen 03.09.1931. godine
53. Kuburaš (Huse) Muharem, rođen 23.02.1933. godine
54. Avdić (Aziza) Feriz, rođen 13.07.1926. godine
55. Balagić (Mehe) Abid, rođen 12.05.1921. godine
56. Čajić (Muharema) Ale, rođen 09.04.1955. godine
57. Avdić (Crnke) Smail, rođen 19.08.1949. godine
58. Mujezinović (Adema) Zifad, rođen 24.03.1962. godine
59. Balagić (Arifa) Fikret, rođen 17.04.1940. godine
60. Botonjić (Dede) Sadik, rođen 23.11.1961. godine
61. Avdić (Hamde) Hakija, rođen 18.05.1937. godine
62. Avdić (Rašida) Šefko, rođen 06.05.1937. godine
63. Botonjić (Huse) Hikmet, rođen 23.05.1966. godine
64. Čehić (Abida) Efrajim, rođen 01.05.1946. godine
65. Čehić (Hase) Sulejman, rođen 07.05.1924. godine
66. Pehadžić (Ćerima) Šerif, rođen 13.05.1962. godine
67. Mešanović (Ekrema) Muhamed, rođen 16.03.1966. godine
68. Botonjić (Čamila) Sulejman, rođen 28.08.1965. godine
69. Mujezinović (Hase) Osman, rođen 26.06.1934. godine
70. Čehić (Hašima) Ahmo, rođen 19.08.1925. godine
71. Zukanović (Huseina) Husein, rođen 06.04.1925. godine
72. Hodžić (Aziza) Adil, rođen 15.05.1923. godine
73. Avdić (Hamida) Muharem, rođen 12.03.1950. godine
74. Botonjić (Čamila) Hamid, rođen 22.06.1962. godine
75. Domazet (Hameda) Hamdija, rođen 15.04.1946. godine

76. Ćehić (Ahmeta) Rasim, rođen 17.05.1932. godine
77. Hodžić (Nurije) Derviš, rođen 13.08.1931. godine
78. Botonjić (Hakije) Hamed, rođen 01.03.1960. godine
79. Omanović (Abida) Adil, rođen 1937. godine
80. Ćehić (Ahme) Suad, rođen 16.03.1963. godine
81. Botonjić (Hilme) Suad, rođen 14.09.1965. godine
82. Omanović (Hamida) Hilmo, rođen 27.02.1934. godine
83. Botonjić (Muhe) Zijad, rođen 14.04.1953. godine
84. Ćehić (Latifa) Asim, rođen 21.02.1951. godine
85. Botonjić (Ramiza) Sabahudin, rođen 09.10.1967. godine
86. Kuburaš(Ramiza) Nihad, rođen 11.05.1970. godine
87. Botonjić (Sabita) Sabrija, rođen 12.04.,1966. godine
88. Domazet (Avde) Hamed, rođen 01.09.1922. godine
89. Ćehić Miralem, rođen 23.08.1932. godine
90. Avdić (Feriza) Habir, rođen 05.02.1955. godine
91. Domazet (Ibre) Meho, rođen 1932. godine
92. Domazet (Fehe) Islam, rođen 31.03.1923. godine
93. Avdić (Adema) Nail, rođen 21.05.1928. godine
94. Avdić (Dede) Asim, rođen 1928. godine
95. Omanović (Mustafe) Omer, rođen 19.07.1910. godine
96. Botonjić (Muharema) Mujo, rođe 20.05.1930. godine
97. Subašić (Adila) Fadil, rođen 10.07.1931. godine
98. Domazet (Adila) Nail, rođen 19.10.1931. godine
99. Botonjić (Muse) Ejub, rođen 27.02.1932. godine

100. Avdić (Šerifa) Smajil, rođen 07.11.1946. godine
101. Botonjić (Muje) Nijaz, rođen 07.10.1965. godine
102. Botonjić (Latifa) Vehbija, rođen 21.05.1945. godine
103. Subašić (Nazifa) Izedin, rođen 05.09.1964. godine
104. Džaferagić (Muse) Hamdija, rođen 15.07.1932. godine
105. Avdić (Ramiza) Enes, rođen 13.09.1953. godine
106. Avdić (Rasima) Besim, rođen 24.04.1957. godine
107. Hodžić (Muharema) Abid, rođen 02.04.1930. godine
108. Ćehić (Ćazima) Teufik
109. Botonjić (Hamida) Omer, rođen 10.01.1931.
110. Domazet (Safeta) Fahrudin, rođen 02.01.1970. godine
111. Ćehić (Smaje) Nail, rođen 21.05.1931. godine
112. Bajrić (Ibre) Ibrahim, rođen 12.05.1931. godine
113. Domazet (Feriza) Fuad, rođen 03.02.1962. godine
114. Mujezinović (Rasima) Emir, rođen 30.06.1964. godine
115. Omanović (Osme) Elkaz, rođen 1936. godine
116. Omanović (Muje) Mustafa, rošen 1928. godine
117. Botonjić (Rifeta) Džafer, rođen 03.01.1974. godine
118. Ćehić (Mehe) Latif, rođen 1922. godine
119. Omanović (Huseina) Zuhdija, rođen 10.06.1925. godine
120. Omanović (Ibrahima) Abid, rođen 1907. godine

121. Mulahmetović (Ale) Samir, rođen 01.10.1974. godine
122. Jašarević (Ibrahima) Bego, rođen 1951. godine
123. Avdić (Crnke) Abid, rođen 1933. godine
124. Omeradžić (Osmana) Salko, rođen 10.03.1944. godine
125. Omanović (Nazifa) Omer, rođen 1937. godine
126. Džaferagić (Muhe) Mehmed, rođen 11.08.1914. godine
127. Zukanović (Mehmeda) Smail, rođen 01.07.1926. godine
128. Domazet (Fehima) Hajrudin, rođen 16.05.1971. godine
129. Šušnjar (Latifa) Meho, rođen 1941. godine
130. Botonjić (Ragiba) Fadil, rođen 27.01.1968. godine
131. Crnalić (Fejze) Mesud, rođen 1953. godine

132. Hodžić Rufad , rođen 17.10.1956.godine
133. Avdić (Muhe) Abid, rođen 16.10.1933. godine
134. Avdić (Hamida) Refik, rođen 20.08.1964. godine
135. Avdić (Osme) Ermin, rođen 1968. godine
136. Mešanović (Vehbije) Asmir, rođen 21.04.1972. godine

Masovna grobnica Crvena zemlja II:

1. Botonjić (Ise) Hamdija, rođen 15.03.1939. godine
2. Avdić (Hameda) Ibrahim, rođen 10.02.1958. godine
3. Botonjić (Abida) Nail, rođen 10.08.1932. godine
4. Zukanović (Adila) Mujaga, rođen 30.09.1954. godine
5. Domazet (Hameda) Asim, rođen 12.04.1948. godine

Pojedinačna grobnica Biljani III - Domazeti

1. Mujezinović (Hasiba) Smajil, rođen 20.09.1954, godine

Pojedinačna grobnica Biljani IV - Domazeti 1. Domazet (Derve) Husein, rođen 02.05.1965. godine

Pojedinačna grobnica Biljani VI - Domazeti - Čehići 1. Botonjić (Ale) Cazim, rođen 1938. godine

Dakle, daje,

kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva, znajući za takav napad, pomogao u lišenju drugih osoba života (ubistvo),

Čime je počinio krivično djelo zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka a) a u vezi sa individualnom krivičnom odgovornosti iz člana 180. stav 1 Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine,

pa ga Sud, na osnovu navedenih zakonskih propisa, uz primjenu Članova 39, 42. stav 2. i 48. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine,

OSUĐUJE

NA KAZNU DUGOTRAJNOG ZATVORA U TRAJANJU OD 26 GODINA
(DVADESET ŠEST GODINA)

Na osnovu člana 56. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, optuženom će se u izrečenu kaznu zatvora uračunati vrijeme koje je proveo u pritvoru, počev od 21.03.2005.godine pa na dalje.

Na osnovu člana 188. stav 4. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, optuženi se oslobada naknade troškova postupka.

Na osnovu člana 198. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, oštećeni se sa imovinsko - pravnim zahtjevima upućuju na parnicu.

Obrazloženje

Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: KT - RZ -4/05 od 8.09.2005.godine, optužen je kod ovog Suda Marko Samardžija, zbog krivičnog djela Zločina protiv čovječnosti iz člana 172. stava 1. tačke a) a u vezi sa individualnom krivičnom odgovornosti iz člana 180 stavom 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, počinjenog u vrijeme i na način pobliže opisanim u optužnici.

Citirana optužnica potvrđena je od strane sudije za prethodno saslušanje dana 13.09.2005 godine, pred kojim je optuženi Marko Samardžija dao i izjavu o poricanju krivnje za sve krivično-pravne radnje, koje mu se stavljaju na teret. Nakon toga je spis bio dostavljen ovom vijeću na suđenje.

U toku suđenja, u dokaznom postupku , na glavnom pretresu, provedeni su slijedeći dokazi optužbe i to:

Saslušani su svjedoci Dervišević Feriz, Mujezinović Rasema, Balagić Husein, Zukanović Ismet, Avdić Munira, Čajić Husein, Hodžić Ziba, Avdić Secira, Avdić Ferid, Čajić Mujo, Pešević Mile, Vukić Dragan, Samardžija Dušan, Samardžija Miroslav, Mulahmetović Hasiba, Domazet Šefika, Hajdarević Hata, Avdić Zuhra, Avdić Nesima, Džaferagić Ifeta, Vučkić Asim, Čehić Enisa, Medić Asif, Džaferagić Mustafa, Hodžić Munib, Džaferagić Šemso, Mujezinović Azemina, Mešanović Makbula, Džaferagić Dževad, Domazet

Subhija, Pehadžić Zlata, Botonjić Naja, Omanović Šemsudin, Mujezinović Zejna, Mujezinović Ale, Čehić Hatidža, Čehić Amira, Džaferagić Smajil, Omanović Nedim, Mujezinović Ema, Gromilić Aziz, Mulahmetović Ale, Crnolić Džemka, Balagić Seida, Džaferagić Amira, Botonjić Sadika, Avdić Nešma, Avdić Senada i Zukanović Hasan, zatim vještaci medicinske struke dr. Hamza Žujo i dr. Semira Mešić, specijalisti za sudsku medicinu, .

Zatim su iznijeti i slijedeći materijalni dokazi i to:

Zapisnici o saslušanju svjedoka Dervišević Feriza od 11.05.2005. godine; Mujezinović Raseme od 12.03.2001. i 11.05.2005. godine; Balagić Huseina od 20.05.2005. godine; Zukanović Ismeta od 16.07.2005.godine; Avdić Munire od 14.07.2005. godine; Čajić Huseina od 12.03.2001. godine, 15.04.2005. i 11.07.2005. godine; Hodžić Zibe od 14.07.2005. godine; Avdić Šećire od 13.07.2005. godine; Avdić Ferida od 11.07.2005. godine; Čajić Muje od 28.07.2005. godine; Pešević Mile od 19.08.2005. godine; Vukić Dragana od 11.08.2005. godine; Samardžija Dušana od 07.09.2005. godine; Samardžija Miroslava od 07.09.2005. godine; Mulahmetović Hasibe od 12.03.2001. i 10.05.2005. godine; Domazet Šefike od 12.03.2001. i 10.05.2005. godine; Hajdarević Hate od 12.05.2005. godine; Avdić Zuhre od 12.05.2005. godine; Avdić Nesime od 19.05.2005. godine; Džaferagić Ifete od 18.05.2005. godine; Vučkić Asima od 15.04.2005. godine; Čehić Enise od 18.05.2005. godine; Medić Asifa od 16.07.2005. godine; Džaferagić Mustafe od 16.07.2005. godine; Hodžić Mumina od 15.07.2005. godine; Džaferagić Šemse od 15.07.2005. godine; Mujezinović Azemine od 14.07.2005. godine; Mešanović Makbule od 11.07.2005. godine; Džaferagić Dževada od 11.07.2005. godine, Domazet Subhije od 12.05.2005. godine; Pehadžić Zlate od 12.05.2005. godine; Botonjić Naje od 20.05.2005. godine; Omanović Semsudina od 12.03.2001. i 15.04.2005. godine; Mujezinović Zejne od 15.07.2005. godine; Mujezinović Ale od 14.07.2005. godine; Čehić Hatidže od 12.07.2005. godine; Čehić Amire od 12.07.2005. godine; Džaferagić Smajila od 16.07.2005. godine; Omanović Nedima od 13.07.2005. godine; Mujezinović Eme od 12.07.2005. godine; Gromilić Aziza od 15.07.2005. godine; Mulahmetović Ale od 13.07.2005. godine; Crnolić Džemke od 15.07.2005. godine, te zapisnik o ispitivanju optuženog Samardžija Marka u Tužilaštvu BiH dana 21.03.2005. godine, koji je tužiteljica koristila prilikom unakrsnog ispitivanja optuženog, koji je bio saslušan u svojstvu svjedoka odbrane; zatim

Od materijalnih dokaza, Tužilaštvo je također prezentovalo i slijedeće materijalne dokaze: Dopise Policijske Uprave 3, Odsjek kriminalističke policije Sanski Most od 21.07.2005. i 25.08.2005. godine, kojima se dostavlja spisak dokumenata, akata i drugih pisanih materijala pronađenih u SJB Ključ, u zgradi SO Ključ i dr. broj: 14-18/02 -18/9 od 16.02.1997. godine sačinjen od strane SJB Ključ, kao i originalni dokumenti koji se nalaze u fasciklama 1 do 3, a koji dokumenti su pronađeni u kancelarijama komandira SJB Ključ, načelnika SJB Ključ i u metalnoj kasi SJB Ključ, predsjednika SO Ključ, komandanta TO Ključ, predsjednika Opštinskog suda Ključ, u kancelariji broj 16 i 17 zgrade SJB Ključ, u kancelariji Kriznog štaba Ključ, u kancelariji Ratnog predsjedništva SO Ključ, u kancelariji Odbrane SO Ključ, u kancelariji Štaba TO Ključ i u kancelariji Komande 17. lake pješadijske brigade; Izvještaj sa područja Biljani sačinjen 18.08.1994. godine koji Izvještaj je pronađen u SJB Ključ, a dostavljen kao originalni dokument u fascikli broj 2 upisan pod rednim brojem 8 koji fascikl je zajedno sa ostalim dostavljen

21.07.2005. godine pod brojem 05-6/03-695/05; Telefaks - Naredba SDS Sarajevo upućena predsjedniku SO Ključ od strane koordinatora za sprovođenje odluke Brđanin Radoslava, prosljeđen predsjedniku Skupštine opštine od 29.10.1991. godine, pronađen u kancelariji predsjednika SO Ključ; Odluka o pristupanju opštine Ključ Autonomnoj regiji „Bosanska Krajina“ broj: 05-023-3/92 od 16.01.1992. godine; Dopis predsjednika SO Ključ Filipović Omera dostavljenog Ministarstvu za narodnu odbranu Republike BiH Štab TO BiH broj:01/1-92 od 14.04.1992. godine; Izvod iz upustva za rad kriznih štabova srpskog naroda u opštinama od 26.04.1992. godine; Naredba predsjednika Savjeta za narodnu odbranu Banjac Jove broj: 05-01-45/92 od 05.05.1992. godine; Naredba komandanta Štaba TO Filipović Omera broj: 05-01-45/92 od 06.05.1992. godine; Saopštenje za javnost Kriznog štaba opštine Ključ od 08.05.1992. godine; Zaključak Ratnog štaba Autonomne regije Krajina broj: 03-297/92 od 08.05.1992. godine (spisak telefona članova Ratnog štaba Autonomne regije Krajina dostavljen od strane predsjednika Ratnog štaba Banja Luka dana 06.05.1992. godine predsjedniku Skupštine opštine); Zaključak Ratnog štaba Autonomne regije krajina broj: 03-298/92 od 09.05.1992. godine; Zapisnik sa sjednice Kriznog štaba SO Ključ održane 13. i 14.05.1992. godine; Izvještaj o radu Kriznog štaba (Ratnog predsjedništva) SO Ključ u periodu od 15.05.1992. godine pa do 29.07.1992. godine; Naredba Kriznog štaba opštine Ključ strogo pov. 22/92 od 25.05.1992. godine; Informacija o izvršenim krivičnim djelima na području opštine od izbijanja oružane pobune 27.05.1992. godine sačinjena od strane SJB Ključ; Naredba Kriznog štaba SO Ključ broj: 05-01-54/92 od 27.05.1992. godine; Naredba Kriznog štaba opštine Ključ od 28.05.1992. godine; Naredba Komande odbrane opštine Ključ od 28.05.1992. godine; Izvještaj o radu i aktivnosti Komande brigade s naznakom Komanda 17. lake pješadijske brigade - vojna tajna strogo pov. od 28. jula 1992. godine; Izvještaj o radu Izvršnog odbora u periodu od 31.05.1992. do kraja jula 1992. godine; Saopštenje za javnost Kriznog štaba i Komande odbrane opštine Ključ broj: 6/92 od 02.06.1992. godine; Naredba o formiranju Mjesnih odbora na području opštine Ključ broj 13/92 od 04.06.1992. godine; Zaključak Kriznog štaba opštine Ključ sa sjednice održane 17.06.1992. godine broj: 66/92 od 18.06.1992. godine; Odluka o proglašenju ratnog stanja donesena od strane Predsjedništva Republike BiH na sjednici održanoj 20.06.1992. godine (Sl.list R.BiH br 7/92); Naredba za dalja dejstva Komande 17. LPBR strogo pov. broj 01-93/92 od 25.06.1992. godine s naznakom „vojna tajna strogo povjerljivo“; Pregled rukovodnih radnih mjesta na kojima su radili radnici muslimanske nacionalnosti od 26.06.1992. godine izdat od strane Srpska Republika BiH SO Ključ; Spisak lica koja su privedena prilikom čišćenja terena SO Ključ SL/92 od 27.06.1997. godine; Spisak zarobljenika sa teritorije opština Ključ u konc logoru Manjača - pronađen u metalnoj kasi u kancelariji broj 16 u zgradi SJB Ključ od 16.02.1997. godine; Službene zabilješke sačinjene od strane SJB Ključ 01.06., 02.06., 03.06., 26.06., 28.06. i 07.07.1992. godine, (12 službenih zabilješki), a koje se odnose na posjedovanje oružja mještana Biljana (akti dostavljeni od strane Federalnog ministarstva odbrane broj 06-03/6-4.4-498-1/05 od 12.07.2005. godine kojim aktom je potvrđeno da su kopije dokumenata izuzete iz arhiva Ministarstva odbrane F BiH - Sektor sigurnosti i obavještajnih poslova); Odluke o razrješenju: sudije Opštinskog suda za prekršaje u Ključu Kapetanović Nermina, predsjednika Osnovnog suda u Ključu Botonjić Nedžada, sudije Osnovnog suda u Ključu Dućanović Enise, koje odluke su donošene od strane Kriznog štaba SO Ključ od 01. i 02.07.1992. godine i potpisane od strane predsjednika

Kriznog štaba Banjac Jove, Rješenja o razrješenju predsjednika SO Ključ Filipović Omera, predsjednika IO opštine Ključ Egrić Asima, sekretara IO opštine Ključ Balagić Fikreta, sekretara Opštinskog sekretarijata za opštu upravu Filipović Merime, direktora Opštinske uprave za geodetske, imovinsko-prarve poslove i katastar nekretnina Dućanović Hamdije koja Rješenja su donesena dana 21.07.1992. godine; Mapa opštine Ključ urađena u razmjeri 1:100.000; Spisak pripadnika aktivnog i rezervnog sastava policije koji imaju ratni raspored u SJB Ključ; Naređenje za daljnja dejstva komande VP 2207 strogo pov.broj: 03-135 od 09.07.1992. godine izdato od strane komandanta potpukovnika Drage Samardžije s naznakom „vojna tajna strogo povjerljivo“; Originalni spisak zarobljenih lica u Osnovnoj školi Biljani sačinjen ćirilćnim i latinćnim pismom s upisanim datumom 10.07.1992. godina i na ćirilćnom spisku upisano „škola Biljani“; Službena zabilješka komandira SRM (Stanica ratne milicije) Sanica od 10.07.1992. godine; Izvod iz zapisnika sa sjednice Ratnog predsjedništva SO Ključ održane dana 10.07.1992. godine; informacija o radu o aktivnostima SJB Ključ za vrijeme borbenih dejstava na području opštine Ključ strogo pov. 9/92; Zaključak Ratnog predsjedništva od 13.07.1992. godine sa sjednice Ratnog predsjedništva održane 10.07.1992. godine; Odluka o obrazovanju Ratnog predsjedništva Skupštine opštine Ključ broj: 05.01-98/92 od 13.07.1992. godine; Odluka o kriterijima za mogućnost iseljenja sa područja opštine Ključ donesena od strane Ratnog predsjedništva 30.07.1992. broj 05-01-136/92; Naredba Ratnog predsjedništva SO Ključ od 07.08.1992. godine; Izvod iz Zapisnika sa Šeste sjednice Ratnog predsjedništva SO Ključ održane 07.08.1992. godine koji izvod je pronađen u Kancelariji predsjednika SO Ključ, a dostavljen kao originalni dokument u fascikli broj 1 upisan pod rednim brojem 31; Odluka o dopuni Odluke o kriterijumu za mogućnost seljenja sa područja opštine Ključ od 07.08.1992. godine; Prilog za monografiju Prvog krajiškog korpusa pov. 02.11.1993. godine; Izvješćaj pomoćnika komandanta za civilne poslove VP 7286, pov. br. 01-326-22/93 od 16.02.1993. godine; Pregled odseljenih i doseljenih građana na području koja pokriva Sektor SNB Banja Luka od maja mjeseca 1993. godine; Pregled podataka o broju i nacionalnoj strukturi stanovnika po opštinama na području Centra RDB (Resor Državne bezbjednosti) Banja Luka za 1991. i 1995. godinu; Uputstva o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima od 19. decembra 1991. godine; Dopis Generalštaba Vojske Republike Srpske int.br. 02/3-1-291/4 od 26.08.2005. dostavljen Državnoj agenciji za istrage i zaštite, a koji se odnosi na Samardžija Marka-podaci o pripadniku VRS; Izvješćaj o učinjenim pljačkama od strane naoružanih lica na području Biljana sačinjen od strane komandira III ćete Samardžija Marka strogo pov broj: 37/92 od 29.06.1992. godine; Obavijest komandirima vodova od 1 do 3 potpisana od strane komandira ćete Samardžija Marka; Podnesak Mjesnog odbora Pokreta za Jugoslaviju sačinjen od strane Samardžija Marka; Podnesak „Disciplinom, slogom i jedinstvom do ćvrstog vojnog kolektiva“ sačinjen i potpisan od strane komandira III ćete Marka Samardžije - kapetan I klase od 04.07.1992. godine; Podnesak „Osnovni zahtjevi za rad vojnih jedinica III ćete sačinjen i potpisan od komandira III ćete Samardžija Marka - kapetan I klase od 22.06.1992. godine; Spisak III ćete Sanićkog bataljona potpisan od strane komandira III ćete Samardžija Marka 30.06.1992, godine; Pregled brojnog stanja naoružanih straža III ćete; Spisak - za područje voda Gornja Prisjeka III ćete - lica koja usljed nastalih okolnosti vrše ulogu noćnih seoskih straža; Spisak opreme vojnika II voda Gornja Prisjeka - III ćete i spisak za cigarete; Podnesak „Razrada konkretnih zadataka u

radu III čete II vod - Gornja Prisjeka sačinjeno 02.07.1992. godine u Sanici od strane komandira III čete Samardžija Marka; Podnesak komandira Samardžija Marka dostavljen „Dući“ za sastanak 12.07.1992. godine pred školom u Sanici; Zapisnik sa sastanka Mjesnog odbora SDS Sanica od 24.12.1993. godine; Spisak članova Opštinskog odbora SDS-a Ključ od 24.01.1994., 22.02.1994. i 18.05.1994. godine; Zapisnik o uvidaju Osnovnog suda u Ključu broj KRI 38/96 od 02.08.1996. godine sačinjen u mjestu Lanište; Rješenje Osnovnog suda u Ključu broj KRI 38/96 od 03.10.1996. godine kojim se naređuje ekshumacija masovnih grobnica na planini Grmeč, lokalitet Lanište, grobnice na lokalitetu Babina dolina; Zapisnik o ekshumaciji masovne grobnice Lanište I sačinjen od strane Osnovnog suda Ključ broj KRI 38/96 od 04.10.1996. godine; Zapisnik o obdukciji leševa iz masovne grobnice Lanište I sačinjen od strane Osnovnog suda u Ključu broj KRI 38/96 od 12.10.1996. godine; Nastavak zapisnika obdukcije leševa iz masovne grobnice Lanište I sačinjen od strane Osnovnog suda u Ključu broj KRI 38/96 od 07.11.1996. godine; Zapisnik o prepoznavanju leša sačinjen od strane SJB Ključ 13.11.1996. godine pod identifikacionim brojem 57 Mujezinović Hilmo; Rješenje Osnovnog suda u Ključu broj KRI 52/96 od 04.11.1996. godine kojim se naređuje ekshumacija masovne grobnice na lokalitetu sela

Krasulje zv. Crvena zemlja II na području opštine Ključ; Zapisnik o uvidaju i ekshumaciji masovne grobnice Crvena zemlja II sačinjen od strane Osnovnog suda u Ključu broj KRI 52/96 od 05.11.1996. godine; Zapisnik o obdukciji leševa iz masovne grobnice Crvena zemlja II sačinjen od strane Osnovnog suda u Ključu broj KRI 52/96 od 06.11.1996. godine; Zapisnici CJB PU Bihać od 11.11.1995. godine a sastavljeni povodom pronalaska leševa dana 09.11.1995. godine (15 zapisnika); Rješenje Osnovnog suda u Ključu broj KRI 48/96 od 14.10.1996. godine kojim se naređuje ekshumacija i obdukcija leševa iz masovne grobnice i pojedinačne grobnice na lokalitetu sela Biljani; Zapisnik o uvidaju i ekshumaciji masovne grobnice Biljani sačinjen od strane Osnovnog suda u Ključu broj KRI 48/96 od 14.10.1996. godine; Zapisnik o obdukciji leševa iz masovne i pojedinačne grobnice u selu Biljani sačinjen od strane Osnovnog suda u Ključu broj KRI 48/96 od 14.10.1996. godine; Zapisnik o uvidaju i ekshumaciji pojedinačnih grobnica u selu Biljani zaseok Domazeti sačinjen od strane Osnovnog suda u Ključu broj KRI 48/96 od 06.11.1996. godine; Zapisnik

0 obdukciji pojedinačnih grobnica sa područja sela Biljani sačinjen od strane Osnovnog Suda u Ključu broj KRI 48/96 od 07.11.1996. godine; Dopis Osnovnog suda u Ključu broj 38, 48, 47, 52, 56, 54, 53, 57, 55, 58/96 od 13.12.1996. dostavljen Matičnim uredima Ključ

1 Sanica s naznakom da se dostavljaju zapisnici o obdukciji radi upisa smrti u matične knjige; Fotodokumentacija - I i II dio masovne grobnice Laništa I, opština Ključ koja se odnosi na ekshumaciju 188 tijela ubijenih civila Bošnjaka sa naznakom datuma fotografisanja 10.10.1996. godine; 188 obdukcionih zapisnika od kojih je 41 zapisnik na NN lice, a ostali na imena lica - tijela ekshumiranih iz masovne grobnice Lanište I dana 10.10.1996. godine; Crtež lica mjesta sa označenom prirodnom jamom - masovna grobnica Lanište I gdje je ekshumirano 188 tijela ubijenih civila Bošnjaka koji crtež je urađen dana 10.10.1996. godine; Crtež lica mjesta masovne grobnice Lanište I - bočni presjek terena koji crtež je urađen 10.10.1996. godine; Fotodokumentacija masovne grobnice Crvena zemlja sa fotografijama ekshumacije 16 tijela ubijenih civila Bošnjaka sa naznakom datuma fotografisanja 05.11.1996. godine; Crtež lica mjesta masovne

grobnice Crvena zemlja u kojoj je ekshumirano 16 tijela ubijenih civila Bošnjaka sa datumom 13.12.1996. godine; Obdukcioni zapisnici ekshumiranih 16 leševa (od toga 8 NN leševa) pronađenih u masovnoj grobnici Crvena zemlja; Fotodokumentacija - crtež lica mjesta ekshumacije 5 tijela ubijenih civila Bošnjaka pronađenih u masovnoj grobnici Biljani I opština Ključ sa naznakom datuma 15.10.1996. godine; Obdukcioni zapisnici ekshumiranih 5 tijela u koje zapisnike je konstatovano da se radi o NN muškim osobama srednje i mlade dobi a koji zapisnici su sačinjeni 06.10.1996. godine; Fotodokumentacija - crtež lica mjesta ekshumacije 2 tijela ubijenih civila Bošnjaka pronađenih u grobnici Biljani II opština Ključ sa naznakom datuma 28.02.1997. godine; Obdukcioni zapisnici ekshumirana 2 tijela iz grobnice Biljani II - Jašarević Ejub i Jašarević Juso koji zapisnici su sačinjeni 06.10.1996. godine; Fotodokumentacija i crtež lica mjesta ekshumacije tijela Mujezinović Smajila pronađenog u mjestu Domazeti, opština Ključ označeno kao grobnica Biljani III sa naznakom datuma fotografisanja 06.11.1996. godine; Obdukcioni zapisnik na ime Mujezinović Smajil sačinjen dana 06.11.1996. godine čije tijelo je pronađeno u grobnici Biljani III; Fotodokumentacija i crtež lica mjesta ekshumacije tijela Domazet Huseina pronađenog u mjestu Domazeti opština Ključ označeno kao grobnica Biljani IV sa naznačenim datum fotografisanja 06.11.1996. godine; Obdukcioni zapisnik na ime Domazet Husein sačinjen dana 06.11.1996. godine čije tijelo je pronađeno u grobnici Biljani IV; Fotodokumentacija i crtež lica mjesta ekshumacije tijela Čehić Hamdije, Mujezinović Hasiba i Domazet Fajke čija tijela su pronađena u mjestu Domazeti, groblje - Mešani označeno kao grobnica Biljani V sa naznakom datuma fotografisanja 06.11.1996. godine; Obdukcioni zapisnici na ime Čehić Hamdija, Mujezinović Hasib i Domazet Fajko sačinjeni 06.11.1996. godine čija tijela su pronađena u grobnici Biljani V; Fotodokumentacija i crtež lica mjesta ekshumacije tijela Botonjić Ćazima pronađenog u mjestu Domazeti, zaseok Čehići, opština Ključ označeno kao grobnica Biljani VI sa naznakom datuma fotografisanja 06.11.1996. godine; Obdukcioni zapisnik na ime Botonjić Ćazim od 06.11.1996. godine čije tijelo je pronađeno u grobnici Biljani VI; Fotodokumentacija i crtež lica mjesta ekshumacije pet tijela ubijenih civila Bošnjaka pronađenih u zaseoku Jabukovac, Mezarje, opština Ključ označeno kao grobnica Biljani VII sa naznačenim datumom fotografisanja 06.11.1996. godine; Obdukcioni zapisnici na ime Šljivar Sabita, Omanović Asima, Omanović Tehvida, Omanović Šefkije i Omanović Paše od 06.11.1996. godine čija tijela su pronađena u grobnici Biljani VII; Fotodokumentacija i crtež lica mjesta ekshumacije tijela Čehić Beće pronađenog u zaseoku Brkići, opština Ključ označen kao grobnica Biljani VIII sa datumom fotografisanja 09.11.1996. godine; Obdukcioni zapisnik na ime Čehić Beće od 10.11.1996. godine čije tijelo je pronađeno u grobnici Biljani VIII; Fotodokumentacija i crtež lica mjesta ekshumacije tijela Džafaragić Abida pronađenog u zaseoku Osmanovići, opština Ključ označeno kao grobnica Biljani IX sa datumom fotografisanja 09.11.1996. godine; Obdukcioni zapisnik na ime Džaferagić Abid od 10.11.1996. godine čije tijelo je pronađeno u grobnici Biljani IX; Video zapis broj V000-1535 -1 i II dio; Video zapis broj V000-3102-1-A; Video zapis broj V000-3103-1-A; Video zapis broj V000-2731; Izvod iz kaznene evidencije na ime Samardžija Marko izdat od Kantonalnog MUP-a Unsko Sanskog kantona pod brojem: 05-6/03-2-1-04-3-426/05 od 06.07.2005. godine; Fotografija osumnjičenog Samardžija Marka; akti Ministarstva odbrane Republike Srpske koji se odnose na organizacijsko - formacijske izmjene i dopune u VRS izdati pod brojem: 8-04-713-20/05 u dane 20.09. i

17.10.2005.godine; pečatom ovjerene dokumente u optužnici navedene pod rednim brojevima:21,23,51,52, 62 i 64; te Batlerov izvještaj o komandnoj odgovornosti sačinjen u postupku pred MKSJ.

Po okončanju dokaznog postupka, a obzirom da su izvedeni dokazi ukazivali, da se činjenično stanje izneseno u optužnici izmijenilo, Tužiteljica je izmijenila optužnicu, ali kako se nije radilo o bitnim izmjenama, ovako izmijenjena optužnica nije ponovo potvrđivana.

Od dokaza odbrane u toku glavnog pretresa su bili izvedeni slijedeći dokazi:

Saslušani su svjedoci Kuridža Nikola, Tešić Milenko, Banjac Drago, Radišić Lazar, Despot Petar, Radenović Đorđo, Štrbac Slavko, Raca Stanko, a u svojstvu svjedoka saslušan je i sam optuženi Marko Samardžija, zatim su na glavnom pretresu korišteni i iznijeti slijedeći materijalni dokazi: pismene izjave svjedoka Kuridža Nikole, Banjac Drage i Tešić Milenka od 3.10.2005.godine, Radišić Lazara i Despot Petra od 9.10.2005.godine, Radenović Đorđa od 12.10.2005.godine, te Raca Stanka od 4. i Štrbac Slavka od 23.06.2006.godine, date u advokatskoj kancelariji advokata Knežević Zlatka. Zatim slijedeći priručnici: Pravilo pešadijska (brdska, planinska) četa - vod, izdato od Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu 1977.godine; Pravilo bataljon, izdato 1988.godine, takođe od Sekretarijata; Osnovi ratnog prava, izdati od Međunarodnog komiteta Crvenog križa, te Ženevske konvencije o zaštiti žrtava rata iz 1949-godine i Dopunski protokoli iz 1977 godine, izdati od Skupštine Crvenog krsta Jugoslavije.

U toku dokaznog postupka, vijeće je dana 13.3.2006 godine, izašlo i na lice mjesta, kako bi se upoznao sa terenom sela Biljani i okoline, gdje se predmetni događaj odvijao, a sve sa ciljem lakšeg praćenja izlaganja svjedoka. Posebno dijela njihovih iskaza, koji se odnose na opise pojedinih lokacija predmetnog terena, gdje su se događaji od 10.7.1992 odvijali. Foto i video dokumentaciju sačinjene tom prilikom, kao i mapu terena, sačinjenu po naredbi Suda, od geometra Sud je uveo u dokazni materijal kao dokaze Suda, a na koje odbrana nije imala primjedbi.

Glavni pretres je, u smislu odredbi člana 235 ZKP-a BiH, samo djelimično bio isključen za javnost. Konkretno dana 7.02.2006.godine, za vrijeme saslušanja svjedoka Tužilaštva, Čajić Huseina, i to na prijedlog Tužilaštva, čemu se odbrana nije protivila. Naime, ovaj svjedok je svoj iskaz dao i pred MKSJ. Nakon svjedočenja pred navedenim sudom, ovog svjedoka, koji zbog prirode posla često putuje cijelom BiH, a posebno često prolazi kroz Prijedor, nepoznate su osobe, prepoznavši ga kao svjedoka, izbacile iz prodavnice u Prijedoru. Dakle, u cilju zaštite sigurnosti ovog svjedoka, bilo je neophodno isključiti javnost, za vrijeme njegovog svjedočenja.

Nakon provedenog dokaznog postupka, stranke su dale završnu riječ, u kojoj su detaljno analizirale provedene dokaze, te dale ocjenu istih, cijeneći njihov kvalitet, sa stanovišta optužbe i odbrane. Tako je u završnoj riječi, tužiteljica istakla, daje provedenim dokazima optužbe, pa čak i nekim dokazima odbrane, nesumnjivo dokazano, da je optuženi Samardžija Marko, počinio predmetno krivično djelo i to u vrijeme i na način, kako je opisano u izmijenjenoj optužnici. Svoju završnu riječ temeljila je na slijedećem:

Postojanje širokog ili sistematičnog napada, na području općine Ključ, kao bitnog opšteg elementa predmetnog krivičnog djela, Tužilaštvo dokazuje presudom MKSJ, broj: IT-99-36-T od 1.09.2004.godine, koja je donijeta u predmetu Radoslava Brdanina, a kojom je utvrđeno, daje u periodu od 1.04.1992 do 31.12.1992.godine u Bosanskoj Krajini, koja je među 13 općina obuhvatala i općinu Ključ, postojao široko rasprostranjen i sistematski napad usmjeren protiv bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata. Iako ova presuda nije pravosnažna, Tužilaštvo ističe da se ni najavom žalbe od 1.10.2004. niti žalbom od 25.07.2005.godine ne osporavaju zaključci o postojanju širokog i rasprostranjenog napada, odnosno da se presuda ne pobija u tom dijelu. U prilog postojanja ovakvog napada, po navodima Tužilaštva, govore i saslušani svejdoci optužbe- mještani sela Biljana, koji tvrde kako su i mnogo prije kritičnog događaja, od 10.07.1992.godine, odnosno već u maju 1992.godine civili Muslimni najprije bili pozivani da predaju oružje, što su oni i uradili, zatim da je početkom juna u Biljane došla vojska, koja je postavila i svoje punktove, stanovništvo je zaplašivano pucnjavom, a počela su i ubijanja muslimanskih civila, kao i odvođenja ljudi u logor na Manjaču i to ne samo iz sela Biljana i okolnih zaselaka, nego i iz susjednih sela Ramića , Velagića i Pudnog Hana, gdje je živjelo muslimansko stanovništvo. Ovakav širok i sistematičan napad, kako navodi optužba, bio je posljedica politike vladajućih struktura u tzv. Srpskoj republici, odnosno izdatag „Uputstva o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima“ koje je 19.12.1991.godine objavio glavni odbor SDS -a, i na osnovu kojeg su napravljene mape za preuzimanje vlasti od bosnskih Srba, s tim daje ovo Uputstvo obavezivalo ne samo članove SDS-a već sav srpski narod u BiH. . Kako ističe dalje Tužilaštvo, ovakvu politiku jasno potvrđuje i činjenica da je Autonomna regija Krajina formirana još u septembru 1991.godine, kojoj je 16.01.1992 godine pristupila i općina Ključ, formirani su i tzv. krizni štabovi, a vojska tzv. Srpske Republike BiH formirana je 12.05.1992.godine. U sklopu svega navedenog je i izdato pismeno „Naredenje za dalja dejstva“ od 25.06.1992.godine, potpisno od komandanta 17. Lake pješadiske brigade - potpukovnika Drage Samardžije, kojom je naredeno da se izvrši potpuna blokada, pretres i čišćenje terena u rejonima Ramići, Krasulje, Hripavci i Ošiljak, kao i Naredba kriznog štaba općine Ključ od 27. i 28.05.1992.godine, kojom se naređuje građanima Muslimanima da predaju nelegalno nabavljeno oružje. Aktivan sudionik u svemu ovome, po navodima Tužilaštva, bio je i optuženi Samardžija Marko, koji je, kao komandir III čete Saničkog bataljona, od 12.05.1992 godine, bio pripadnik srpske vojske.

Važna je, po mišljenju Tužilaštva i činjenica, da ni optuženi ne spori navedene aktivnosti, koje su se desile prije 10.07.1992.godine, pa tako ni to, da su pripadnici 6. Saničke brigade na području Sanice tražili oružje, municiju., privodili mještane - muslimanske civile, a među njima i mještane iz Jabukovca i Biljana. Ne poriče ni da mu je poznata navedena pismena Naredba od 25.06.1992.godine, na osnovu koje je jedan broj muslimanskih civila odveden u Ključ, a drugi u logor na Manjaču. Znanje optuženog o napadu i njegovom aktivnom učešću u istom na području Biljana, po navodima Tužilaštva proizlazi i iz njegovih pismenih uputa pod nazivom „Obavijest komandirima vodova od 1 do 3“, „Osnovni zahtjevi za rad jedinica III čete“ - iz koje posebno izdvaja

dio : „...Ako već konataktirate sa Muslimanima, istaknite im njihov zločinački plan o likvidaciji Srba u

Sanici i Ključu" te „Disciplinom, slogom i jedinstvom do čvrstog vojnog kolaktiva" - u kom optuženi govori kako bi se razljučena i zapjenušava banda koja je ostala na području Ključa - Biljana, mogla pridružiti ustaškoj bandi na području bihačko - cazinskog ratišta.

Da je optuženi Marko Samardžija, nakon što je potpukovnik Drago Samardžija dana 9.7.1992 godine izdao Naređenje za dalja dejstva na blokadi, pretresima i čišćenju terena u selu D. Biljani i njegovim zaseocima, dana 10.07.1992.godine, sa naoružanim vojnicima iz svoje čete aktivno sudjelovao u predmetnim dešavanjima i to tako, što su mještane muslimane iz zaselaka Brkića i Balagića Brda, sa rukama na leđima najprije sproveli do livade Jezerine a zatim u dvorište škole, gdje su ih dočekali, naoružani pripadnici drugih vojnih i policijskih formacija, koji su ih uz razna maltretiranja najprije uvodili u školu, da bi ih kratko zatim, neke od njih u grupama izvodili iz iste, te nedaleko od škole ubijali, dok su optuženi i „njegovi" vojnici, po ranije razradenom planu, za to vrijeme bili u dvorištu, te pred dvorištem škole, (optuženi je čak i ulazio u školu), po navodima Tužilaštva, proizilazi iz svih provedenih dokaza odbrane i to kako iskaza saslušanih svjedoka, tako i iz materijalnih dokaza. Zbog njih se, kako Tužilaštvo ističe u završnoj riječi, odbrana optuženog, da on o svemu nije znao ništa, da je civile doveo radi podjele dozvola za kretanje, te da je o događajima, pred i u blizini škole, a posebno o ubistvima civila-muslimana saznao naknadno, ukazuje potpuno neuvjerljivom i neprihvatljivom. Zbog svega navedenog, Tužilaštvo je predložilo, da se optuženi oglasi krivim za predmetno djelo, te da mu Sud, imajući u vidu okolnosti izvršenja djela, težinu i posljedice, izrekne kaznu dugotrajnog zatvora.

Odbrana je u završnoj riječi, navela kako Tužilaštvo nije dokazalo odgovornost optuženog, odnosno postojanje psihičkog odnosa optuženog prema djelu -. umišljaj optuženog vezano za bilo koje krivično-pravne radnje, koje mu se stavljaju na teret. Jedino što je nesporno, po navodima odbrane, jeste da je optuženi Samardžija Marko, kao komandir čete, po izdatoj usmenoj naredbi od nadređenog, sa dijelom svoje čete, doveo muškarce do škole i to radi davanja dozvola za kretanje, nakon čega se sa „ svojim" vojnicima povukao. O ubistvima civila, koja su se desila toga dana, saznao je naknadno. Odbrana također ističe i da se politički stav optuženoga nikako ne može uklopiti u plan sistematskog napada na civilno stanovništvo, a da je njegovo postupanje u izvršenju naredbe, (da dovede mještane radi davanja dozvola) rezultat proste činjenice, daje optuženi Samardžija bio pripadnik vojske ustrojene po pravilima JNA, u kojoj se neizvršenje naredbe u ratnom stanju moglo kazniti čak i smrću. Mađutim da je znao za posljedice te naredbe, da je nebi ni izvršio. Ključna tačka, koja po odbrani, govori o psihičkom odnosu optuženog prema zločinu, koji se u Biljanima desio 10.07.1992.godine, jeste javna osuda zločina koju je optuženi iznio na skupu održanom 1993.godine, što je u tom periodu zaista predstavljalo iznimnu ličnu hrabrost. Kako po navodima odbrane, optužba nije dokazala krivicu optuženog, predloženo je da ga sud oslobodi od optužbe. Optuženi Marko Samardžija se pridružio završnoj riječi svog branioca.

Sud je razmatrao dokaze u skladu sa važećim procesnim zakonom, tj. Zakonom o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: ZKP BiH). Sud je na optuženog primijenio pretpostavku nevinosti iz člana 3. ZKP BiH, koja uključuje opšte načelo zakonitosti, tako da je na Tužilaštvu teret dokazivanja krivice optuženog i Tužilaštvo to mora uraditi izvan svake razumne sumnje.

Cijeneći dokaze svjedoka koji su svjedočili pred Sudom, sudsko vijeće je uzelo u obzir njihovo ponašanje, držanje i karakter koliko je to bilo moguće. U odnosu na sve svjedoke, vijeće je razmatralo i vjerovatnoću, dosljednost i druge dokaze i okolnosti u predmetu. Nadalje, sudsko vijeće je u svakom trenutku bilo svjesno da kredibilitet svjedoka zavisi od njihovog poznavanja činjenica o kojima svjedoče, njihovog integriteta, njihove istinoljubivosti i činjenice da su obavezni govoriti istinu prema zakletvi koju su dali.

Nije dovoljno da je iskaz koji daje svjedok dat iskreno. Pravo pitanje u vezi sa identifikacijskim dokazima nije da li je iskaz dat iskreno, nego i da li je on pouzdan. Vijeće je u svakom trenutku bilo svjesno da iskaz o činjenicama koje su se desile izvjesno vrijeme (mnogo godina) prije svjedočenja podrazumijeva određenu inherentnu nesigurnost zbog hirovitosti ljudske percepcije i sjećanja na traumatične događaje.

Što se tiče dokaza iz druge ruke, sudsko vijeće naglašava daje uvriježena praksa ovog Suda da su dokazi iz druge ruke prihvatljivi. Pored toga, u skladu sa članom 15. ZKP BiH, Sud je slobodan da ocjenjuje dokaze. Sudsko vijeće je zauzelo stav da ono mora biti uvjereno daje takav dokaz pouzdan u smislu daje dat dobrovoljno, daje istinit i vjerodostojan. Nadalje, dokazna vrijednost izjave iz druge ruke zavisi od konteksta i prirode svjedočenja koje se razmatra i/ili od toga da lije dati dokaz potkrijepljen drugim dokazima.

Sud je indicije smatrao dokazima koji se odnose na okolnosti nekog događaja ili krivičnog djela na osnovu kojih se može razumno izvesti zaključak o nekoj spornoj činjenici. Postoje zločin, počinjen kada mnogi svjedoci nisu bili prisutni na mjestu zločina i postoje teško ili nemoguće utvrditi činjenicu koja je predmet optužbe putem neposrednog i izričitog iskaza očevidaca ili na osnovu pouzdanih dokumenata, indicije mogu postati važan element ne samo za tužioca, već i za optuženog. Pojedinačni dijelovi takvog dokaza mogu sami po sebi biti nedovoljni da bi se utvrdila neka činjenica, ali, uzeti zajedno, njihov zajednički i kumulativni efekat može mnogo toga iznijeti na vidjelo i ponekad biti presudan.

U konkretnom slučaju, materijalnih dokaza je bilo mnogo i bili su od velike važnosti. Tokom suđenja kao dokaz je priloženo nekoliko dokumenata koje je odbrana osporila. Sudsko vijeće je pojedinačno razmotrilo svaki dokument koji je osporavala odbrana, kako bi odlučilo o njihovoj pouzdanosti i dokaznoj vrijednosti.

Odbrana je tvrdila da su neki od dokumenata "za koje ne postoji dokaz o autorstvu ili autentičnosti" nepouzdan i ne mogu imati nikakvu težinu. Odbrana posebno osporava prihvatljivost svih onih dokumenata koje je Tužilaštvo priložilo kao dokaz a na kojima nema potpisa i/ili pečata i/ili datuma ili koji ne sadrže element neophodan za autentičnost.

Činjenica da dokument nije potpisan, da ne nosi datum ili pečat ne znači nužno da nije autentičan. Shodno tome, sudsko vijeće nije smatralo da su dokumenti bez potpisa, datuma ili pečata a priori neautentični. Imajući svo vrijeme u vidu princip po kojem teret dokazivanja leži na tužiocu, sudsko vijeće je razmotrilo svaki pojedini dokument i ubijedeno je da je Tužilaštvo dokazalo njihovu autentičnost van razumne sumnje. Da bi ocijenilo autentičnost dokumenata, sudsko vijeće ih je razmatralo u svjetlu dokaza u vezi sa njihovim izvorom, načinom na koji su čuvani, te u odnosu na druge materijalne dokaze i iskaze svjedoka. Osim toga, čak i kada se sudsko vijeće uvjerilo u autentičnost određenog dokumenta, ono nije automatski prihvatilo njegov sadržaj kao tačan prikaz činjenica. Sudsko vijeće je cijenilo ove iskaze u svjetlu svih dokaza koji su im prethodili.

Nakon ocjene svih provedenih dokaza, pojedničano te u međusobnoj povezanosti, Sud je odlučio kao u izreci presude iz slijedećih razloga:

Nesporno je da se predmetni događaj, kada je u selu Biljani, te okolnim zaseocima, ubijeno najmanje 144 civila bošnjaka, desio dana 10.7.1992 godine i to u vrijeme, kada je srpska vojska, na području opštine Ključ, kome pripada i ovo selo, provodila širok ili sistematičan napad usmjeren protiv nesrpskog civilnog stanovništva.

Dana 28. juna 2006. godine tužiteljica je podnijela podnesak broj KT-RZ-04/05 za formalno primanje na znanje presuđenih činjenica u predmetu MKSJ Tužilac protiv Radoslava Brđanina, predmet br. IT-99-36-T, presuda, 1. septembar 2004. godine. U izjašnjenju od 10. jula 2006. godine, branilac je naveo da se ne slaže sa prijedlogom tužiteljice. Obje strane su saslušane.

U podnesku tužiteljica predlaže Sudu, između ostalog, da prihvati kao utvrđeno od strane MKSJ postojanje "širokog ili sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva" i "daje postojao širok i sistematičan napad vojske bosanskih Srba na području opštine Ključ tokom pomenutog perioda i daje ovaj napad prvenstveno bio usmjeren protiv muslimanskog civilnog stanovništva na području opštine Ključ."

Sud nalazi daje nesporno daje postojao širok ili sistematičan napad na civilno stanovništvo u Biljanima, opština Ključ, i ostalim opštinama Bosanske Krajine u vrijeme kada su se desili inkriminirajući događaji.

Sud je kao utvrđene prihvatio sljedeće činjenice:

Postojao je širok ili sistematičan napad usmjeren protiv civilnog stanovništva, bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u Bosanskoj Krajini. Napad je izvršen na razne načine. Do kraja 1992. godine, skoro svi bosanski Muslimani i bosanski Hrvati su otpušteni s posla, između ostalog, u medijima, vojsci, policiji, pravosuđu i javnim preduzećima. Brojni zločini su počinjeni nad bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima, uključujući ubistva, mučenje, prelaćivanje, silovanje, pljačkanje i razaranje imovine. Sela su granatirana, a kuće su paljene i pljačkane. U proljeće 1992. godine, širom Autonomne Regije Krajina ("ARK") osnovano je više zatočeničkih logora u kojima su civili, bosanski

Muslimani i bosanski Hrvati, masovno hapšeni i držani u zatočeništvu. U nekoliko navrata izvršeno je masovno ubijanje civila. Pored toga, bosanski Srbi su sistematski provodili politiku "etničkog čišćenja" nesrpskog stanovništva iz ARK-a. Bosanski Srbi su silom protjerali desetine hiljada bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata iz ARK-a i prevezli ih konvojima autobusa i vozova na teritorije u BiH koje su držali bosanski Muslimani ili u Hrvatsku. Na osnovu obrasca ponašanja u sklopu kojeg su ti zločini vršeni širom Bosanske krajine, pretresno vijeće se uvjerilo da su oni činjeni uglavnom u svrhu provođenja Strateškog plana.

Sud dalje konstatuje da je dana 16. januara 1992. godine, predsjednik Skupštine opštine Ključ, Jovo Banjac, potpisao "Odluku o pristupanju opštine Ključ Autonomnoj regiji Bosanska krajina" (dokaz broj 4).

Za Sud, Strateški plan predstavlja plan usmjeren na povezivanje svih područja u BiH u kojima živi srpsko stanovništvo, da se nad tim područjima preuzme kontrola i da se stvori zasebna država bosanskih Srba iz koje će biti trajno uklonjena većina nesrpskog stanovništva.

Sud je dalje kao utvrđene prihvatio sljedeće činjenice:

Kada su Ključ zauzeli bosanski Srbi, Teritorijalna odbrana Ključa se povukla u Pudin Han. Dana 28. maja 1992. godine, Krizni štab Ključ izdao je ultimatum zahtijevajući da svi građani opštine koji imaju nelegalno nabavljeno oružje to oružje predaju. Tokom sastanka u omladinskom centru velika većina stanovnika Pudinog Hana bila je za predaju oružja. Oni koji se nisu slagali otišli su za Bihać. Granatiranje Pudinog Hana iz mjesta pod kontrolom bosanskih Srba počelo je i prije nego je ultimatum istekao, kada su najmanje tri civila iz Pudinog Hana poginula kao posljedica granatiranja.

Uveče 1. juna 1992. godine, policija bosanskih Srba sa kontrolnog punkta u Velagićima poslala je čovjeka u zaseoke Vojići, Nežići, Hasići, Castovići i Hadžići, u kojima su pretežno živjeli bosanski Muslimani. On je obavijestio stanovnike da moraju otići u Velagiće, da bi dobili dozvolu za slobodno kretanje. Oko stotinu stanovnika ovih zaselaka bilo je zatvoreno u staroj osnovnoj školi u Velagićima, koja se nalazila u neposrednoj blizini kontrolnog punkta, koji su držali bosanski Srbi. Bili su prisutni i policija i vojska bosanskih Srba. Zoran Divac, čovjek u sivomaslinastoj uniformi, popisao je imena svih prisutnih. Malo prije ponoći ljudi su izvedeni iz škole i naređeno im je da se postroje ispred zgrade. Zatim su dva bosanska Srbina naoružana automatskim puškama otvorili vatru na njih. Vojnici su nastavili pucati dok svi ljudi nisu popadali. Nakon toga su pucali na one za koje se činilo da su još živi. Jedan svjedok je opisao kako je jedna osoba preživjela masakr. Pretresno vijeće MKSJ je utvrdilo daje najmanje 77 civila ubijeno u ovom događaju.

Sud je prihvatio ove goreopisane činjenice kao utvrđene time što je prihvatio prijedlog tužiteljice na osnovu člana 4. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od strane MKSJ u postupcima pred sudovima u BiH (u daljem tekstu Zakon o ustupanju).

Ostale činjenice/paragrafi iz tužiteljcinog podneska su odbijeni na osnovu toga što su ili osporeni u žalbi, nevažni za ovaj predmet, u nedovoljnoj mjeri potkrijepljeni činjenicama, nedovoljno konkretni i utvrdivi ili zbog toga što se odnose na pojedinačnu krivičnu odgovornost optuženog. Pored toga, Tužilac je tokom suđenja za neke od predloženih činjenica izveo dovoljno dokaza na osnovu kojih je Sud mogao da napravi vlastitu procjenu i stoga je Sud smatrao da razmatranje prihvatanja ovih činjenica/paragrafa nije relevantno.

Iako nije isključeno da član 4. Zakona u ustupanju ima širu primjenu od pravila 94(B) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ, uvriježena sudska praksa MKSJ pod gorenavedenim pravilom daje smjernice, istina neobavezujuće, pri tumačenju i primjeni člana 4. Zakona o ustupanju.

U predmetu Tužilac protiv Momčila Krajišnika, pretresno vijeće MKSJ je saželo relevantne kriterije postavljene u prethodnim odlukama prema pravilu 94(B). Vijeće je ustanovilo da „da bi neka činjenica mogla biti prihvaćena prema pravilu 94(B) ona treba biti stvarno presuđena u prethodnim presudama u smislu daje:

- (i) jasna, konkretna i da se može utvrditi;
- (ii) ograničena na činjenične nalaze i da ne uključuje pravnu kvalifikaciju;
- (iii) bila osporena na suđenju i da čini dio presude na koju nije uložena žalba ili koja je postala konačna po žalbi;
- (iv) bila osporena na suđenju i sada čini dio presude koja je u žalbenom postupku ali spada među pitanja koja nisu osporavana u žalbenom postupku;
- (v) ne ukazuje na krivičnu odgovornost optuženog;
- (vi) nije predmet (razumnog) spora između strana u postupku u predmetu koji je u toku;
- (vii) ne zasniva se na sporazumima o priznanju krivnje iz prethodnih predmeta; i
- (viii) ne utiče na pravo optuženog na pravedno suđenje, (uključiti odluku vijeća II)

Sud smatra da goreopisane činjenice iz presude pretresnog vijeća u predmetu Brđanin zadovoljavaju ove kriterije. Sud takođe smatra da je zadovoljen uslov da je činjenica „konačna, što znači da ta činjenica nije osporena žalbom ili, ako i jeste, daje utvrđena po žalbi“. Presuda po žalbi u predmetu Brđanin još nije donesena, ali žalbeni podnesak odbrane od 25.7.2005. godine ne osporava gorenavedene zaključke iz presude pretresnog vijeća u predmetu Brđanin."

2 Vidi žalbeni podnesak odbrane od XXX. Stavovi 159. i 427. nisu osporeni.

Branilac optuženog usprotivio se prihvatanju postojanja širokog ili sistematičnog napada zato što su te činjenice „dio činjeničnog aspekta krivičnog djela koje je optuženi navodno počinio“. Prihvatanje ovih činjenica prije presude bi činilo temeljnu povredu odredbi krivičnog postupka i prava na pravedno suđenje.

Sud nije prihvatio ovaj prigovor branioca zato što prihvatanje utvrđenih činjenica koje se ne odnose direktno na odgovornost, a to je ovdje slučaj, ne znači povredu prava na

pravedno suđenje, što je jedan od zaštitnih mehanizama iz člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima. Prihvatanje činjenica utvrđenih od strane MKSJ je u skladu sa Zakonom o ustupanju. Staviše, prihvatanje ovih Činjenica u postupcima pred Sudom BiH će činiti povredu člana 6. Konvencije samo onda kad pravičnost cijelog postupka bude narušena. Presudene činjenice koje su uvedene kao dokaz u vidu formalnog primanja na znanje ne čine pretpostavke juriš et de jure, tj. neoborive pretpostavke, jer uvijek podliježu osporavanju, pobijanju ili kvalifikaciji u skladu sa principom slobodne ocjene dokaza iz člana 15. ZKP BiH.

Nadalje, institut formalnog primanja na znanje presuđenih činjenica je postizanje sudskog načela ekonomičnosti, što je u skladu sa pravom optuženog na suđenje u što kraćem roku, kako to predviđa član 6. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Zbog svega navedenog Sud prihvata kao dokazano postojanje širokog ili sistematičnog napada protiv nesrpskog civilnog stanovništva u vrijeme na koje se odnosi optužnica, što podrazumijeva da je utvrđeno da su prisutni elementi pojma „napad“ u smislu člana 172. stav 1. KZ BiH (tj., ponašanje koje uključuje višestruko činjenje djela protiv bilo kojeg civilnog stanovništva na osnovi ili u cilju državne politike ili politike neke organizacije da se učini takav napad).

Postojanje širokog ili sistematičnog napada u opštini Ključ, a naročito u regiji Biljani i okolini, potvrđeno je, kako iskazima svjedoka, koji su u kritičnom periodu živjeli u Biljanima, tako i materijalnim dokazima optužbe. Činjenica da je iza događaja u opštini Ključ stajala određena politika može se, između ostalog, zaključiti i iz „Izveštaja o radu Kriznog štaba SO Ključ u periodu od 15.5.1992. godine do sada“ koji je potpisan 27.7.1992. godine (dokaz broj 13).

Da su Bošnjaci u opštini Ključ najprije počeli gubiti posao, odnosno da im je najprije bila ugrožena ekonomska egzistencija, proizilazi i iz pismenog dokaza, koji je priložilo Tužilaštvo i to Odluka o razrješenju sudije Opštinskog suda za prekršaje u Ključu - Kapetanović Nermina, predsjednika Osnovnog suda u Ključu - Botonjić Nedžada, sudije Osnovnog suda u Ključu - Dućanović Enise, koje su donesene od strane Kriznog štaba SO Ključ dana 1. i 2.7.1992. godine a koje je potpisao predsjednik Kriznog štaba, Banjac Jovo, kao i rješenja o razrješenju predsjednika SO Ključ - Filipović Omera, predsjednika IO opštine Ključ - Egrić Asima, sekretara IO opštine Ključ - Balagić Fikreta, sekretara Opštinskog sekretarijata za opštu upravu - Filipović Merime, direktora Opštinske uprave za geodetske, imovinsko - pravne poslove i katastar nekretnina - Dućanović Hamdije, a koja rješenja su donesena 21.7.1992. godine. Stanovnik Biljana, Mujo Čajić, je svjedočio daje mogao ostati u rezervnoj policiji u Sanici samo uz potpisivanje dokumenta kojim se izražava lojalnost tzv. Srpskoj Republici Bosni i Hercegovini. Zatim im je bilo ograničeno kretanje, postavljani su kontrolni punktovi o čemu su detaljno svjedočili Munira Avdić, Mujo Čajić, Husein Balagić i Mustafa Džaferagić. Dana 28.5.1992. godine, Krizni štabopštine Ključ izdao je naredbu stanovnicima da predaju „nelegalno kupljeno oružje“ „ili će biti poduzete energične mjere za razoružavanje što bi moglo imati katastrofalne posljedice za bezbjednost gradana i imovine.“

Svjedoci optužbe svjedočili su, da su stanovnici Biljana živjeli u strahu za vlastiti život i u periodu prije 10. jula 1992. godine. U najmanje dva navrata, vojska je ušla u Biljane i zastrašivala muslimansko stanovništvo, a desila su se i ubistva. Prvi put je to bilo oko 1, a drugi put oko 26.6.1992.godine.

Tokom prvog upada muškarci su odvedeni u logor Manjača. Svjedok Omanović Semsudin opisao je na glavnom pretresu kako su on i nekolicina drugih muškaraca bili u zaseoku Jabukovac i kako su na kraju odvedeni u školu u Sanici gdje su postrojeni. Uvedeni su u salu i određene osobe su odvedene na ispitivanje. Tamo su ostali nekoliko sati, a onda su ukrcani na autobus i udarani kundacima. U svom iskazu datom tužiocu u Bihaću 15. aprila 2005. godine opisao je kako su potom odvedeni u Ključ, takode u osnovnu školu. Tamo su svi ispitivani, a neki su tučeni. Sljedećeg jutra, neki od tih ljudi su pušteni kućama, dok su drugi ostali u osnovnoj školi, a mladići su odvedeni na Manjaču. Svjedokinja Nesima Avdić je takode svjedočila da je njen suprug Sabit odveden na Manjaču „kada je došla prva vojska“. Svjedok Asim Vučkić je u svom svjedočenju pred Sudom i u zapisniku sa ispitivanja od 25. aprila 2005. godine naveo da su dvojica njegovih sinova odvedeni zajedno sa izvjesnim brojem mladića kada je srpska vojska došla u Biljane. Njegov sin Hamzo odveden je na Manjaču.

Prije događaja od 10. jula 1992. godine, stanovnici Biljana morali su se plašiti za vlastiti život. Tokom oba upada ubijani su civili Muslimani. Svjedoci Tužilaštva Nedim Omanović, Asim Vučkić, Zuhra Avdić, Nesima Avdić i Sefika Domazet svjedočili su da su civili ubijani i prije 10. jula 1992. godine, pa su tako, između ostalih, ubijeni i Hamdo Čehić, Asim Omanović, Tehvid Omanović, Pašo Omanović, Abid Džaferagić i Sabit Šljivar (vidi zapisnike o ekshumaciji).

Nadalje, kao što proizilazi, između ostalog i iz svjedočenja svjedoka Aziza Gromlića i Asima Vučkića, u periodu prije 10.7.1992.godine, napadnuta su i druga sela u području Ključa - Biljana. i to Velagići i Pudin Han.

Svi goreopisani događaji jasno pokazuju da je postojao široki ili sistematični napad u vrijeme i na području na koje se odnosi optužnica.

Što se tiče toga daje optuženi znao za napad, Sud nalazi sljedeće.

Nesporno je daje optuženi iz regije Biljani, daje tamo živio cijeli život, da poznaje taj kraj i ljude veoma dobro i daje bio tamo 1992. godine. Po vlastitim riječima, on je bio „istaknuti pedagog, legenda u Sanici i Ključu“. Napad na nesipske civile bio je počinjen naočigled svih, što znači da nije bilo moguće da ga ne vidi neko ko je bio u tom kraju duže vrijeme kao stoje bio optuženi.

Štaviše, optuženi je priznao daje znao za događaje koji su bili dio širokog ili sistematičnog napada na civile Bošnjake. U svom iskazu na glavnom pretresu optuženi je izjavio da je znao za događaje koji su se desili prije 10. jula 1992. godine, kao što su pretresi i privođenje ljudi iz regije koje je, prema optuženom, vršila 6. sanička brigada. Optuženi je priznao daje znao za upade u Biljane koji su se. po njemu, desili 16. i 25. ili 26. juna 1992. godine. Optuženi je takode naveo daje znao da se ljudi odvođe u logor

Manjača i za ubistvo dvoje civila od kojih je jedno bila starija osoba. Shodno tome, optuženi je znao za široki ili sistematični napad.

S obzirom na prirodu i posljedice djela koja je počinio optuženi, o čemu će biti više govora dalje u presudi, Sud zaključuje da ona jasno potpadaju pod kategoriju širokog ili sistematičnog napada i čine njegov dio.

Time je Sud uvjeren da su opšti uslovi iz člana 172. KZ BiH ispunjeni.

Tužilaštvo optuženog tereti da je pokrenuo, podstrekao i pomagao u lišenju druge osobe života (ubistvo) čime je počinio krivično djelo zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka a) KZ BiH u vezi sa čl. 180. stav 1. KZ BiH.

U vezi sa individualnom krivičnom odgovornosti optužnica se poziva na član 180. stav 1. KZ BiH. Pri tumačenju navodnih oblika individualne krivične odgovornosti Sud je našao smjernice u praksi MKSJ i MKSR, između ostalog.

„Pokrenuti“ prema mišljenju ovog Suda jesu radnje koje je preduzeo optuženi, bilo fizičke bilo psihološke, zbog kojih drugi čine konkretno krivično djelo, „pokrenuti“ po mišljenju Suda spada u okvir podstrekavanja. Optuženi se također tereti da je podstrekao lišenje života druge osobe (ubistvo).

„Podstrekavanje“ znači svako ponašanje optuženog kojim se podstiče druga osoba da djeluje na određen način. Ovaj element je ispunjen ukoliko se pokaže da je ponašanje optuženog factor koji je dao značajan doprinos ponašanju druge osobe (osoba).

Kao što će kasnije biti utvrđeno, optuženi je učestvovao u blokadi područja i dovođenju civila Bošnjaka u školu u Biljane dana 10.7.1992. godine i na taj način značajno doprinio izvršenju glavnog krivičnog djela: ubistvo, zločin protiv čovječnosti, nad 144 Bošnjaka. Međutim, nema dokaza da su radnje optuženog podstakle ponašanje počinitelaca glavnog krivičnog djela: onih u i oko škole koji su premlaćivali i ubijali Bošnjake, stavljali ih u autobuse i odvodili u pravcu Laništa, odakle im se gubi svaki trag. Da bi ovo bilo utvrđeno van razumne sumnje moraju postojati jasni dokazi da su glavni počinioci bili podstaknuti prisutvom i radnjama optuženog. Sud nije došao do takvih dokaza.

Optuženi će snositi individualnu krivičnu odgovornost za pomaganje u krivičnom djelu prema članu 180. KZ BiH ako se pokaže daje izvršio radnju koja se sastojala od praktične pomoći, ohrabrenja ili moralne podrške glavnom počinitelju krivičnog djela.

Nasuprot „izvršenju“ krivičnog djela, pomaganje i podržavanje jeste jedan poseban oblik odgovornosti. Doprinos pomagača može imati oblik praktične pomoći, ohrabrenja ili moralne podrške koja ima značajan uticaj na izvršenje krivičnog djela. Uz to, pomaganje i podržavanje uključuje sve radnje pomaganja bilo riječima ili činjenjem kojim se daje ohrabrenje ili podrška sve dok je prisutan preduvjet namjere.

Radnja pomaganja ne mora imati za posljedicu čin glavnog počinitelja. Ta radnja se može sastojati od činjenja ili nečinjenja te se odigrati ranije, tokom ili nakon izvršenja krivičnog djela.

Mens rea pomaganja i podržavanja se sastoji od znanja da djela koja je učinio osoba pomagač pomažu izvršenju konkretnog krivičnog djela od strane glavnog počinitelja." Pomagač ne mora imati udjela u mens rea glavnog počinitelja, ali mora biti upoznat sa osnovnim elementima krivičnog djela. Pomagač mora imati namjeru da pruži pomoć, ili kao minimum, prihvatiti da bi takva pomoć bila moguća i predvidiva posljedica njegovog ponašanja.

Nesporno je i da je optuženi Samardžija Marka, u toku ovog napada, bio komandir III čete Saničkog bataljona, koji je bio u sastavu 17. Lake pješadijske brigade i da je na to mjesto postavljen 18.6.1992 godine. Četa se sastojala od tri voda.

Ovo nedvojbeno proizilazi, kako iz iskaza samog optuženog, tako i iz materijalnih dokaza, u spisu i to vojne dokumentacije, koja se odnosi na ovu brigadu, kao i iz iskaza svjedoka saslušanih tokom glavnog pretresa, posebno iskaza njemu podređenih vojnika.

Presuda pretresnog vijeća u predmetu Kunarac, stav 391 i Tužilac protiv Ante Furundžije, predmet broj IT-95-17/1-T, presuda 10. decembar 1998. godine (presuda pretresnog vijeća u predmetu Furundžija) stavovi 235 i 249.

12 Tužilac protiv Zlatka Aleksovskog, predmet broj IT-95-14/1-A, presuda, 25. mart 2000. godine

(presuda po žalbi u predmetu Aleskovski), stav 162-165, presuda po žalbi u predmetu Tadić, stav

229

Nesporno je, da su 10.07.1992.godine muškarci - vojno sposobni muslimani civili Biljana dovedeni pred školu, te da su u provođenju Naredenja za dalja dejstva komande VP 2207 Ključ broj: 03-135 od 9.07.1992.godine, koje je nosilo oznaku „ Vojna tajna, Strogo povjerljivo", koja je izdao komandant 17. lake pješadijske brigade potpukovnik Drago Samardžija, učestvovali ne samo pripadnici III čete, nego i drugi vojnici 17. Lake pješadijske brigade, te rezervni i aktivni policajci Odjeljenja policije iz Sanice, na čelu sa komandirima Milanom Tomićem, kao i pripadnici odjeljenja vojne policije. Sve navedeno proizilazi iz materijalnog dokaza, citiranog Naredenja, kao i iskaza svjedoka, koji su kritičnog dana bili vojno angažovani, pa tako: Dragana Vukića i Miroslava Samardžije, kao pripadnika rezervnog sastava policije, Mile Peševića, kao pripadnika saniteta, te svjedoka Dušana Samardžije, Nikole Kuridže, Milenka Tešića i drugih, koji su bili pripadnici III čete Saničkog bataljona. Prisustvo vojnika različitih formacija, potvrđuju i svjedoci optužbe, koji saglasno, iako ne poznajući vojnu strukturu, govore o mnogim vojnicima u različitim odorama, od onih u sivom-maslinastim uniformama bivše JNA (smb uniformama), do maskirnih, plavih policijskih, sa bijelim opasačima i slično, što ukazuje da tu i jesu bili pripadnici mnogih, a kako to Naredenje objašnjava, jedinica civilne i vojne policije, te pripadnici 17.lake pješadijske brigade. Ni optuženi ne negira prisustvo navedenih vojnih i policijskih formacija.

Obrana je, međutim, tvrdila da optuženi nije znao za postojanje ovog pismenog Naredenja (ili naredbe, koji se izraz također upotrebljava za isti dokument) te isticala, da je cilj akcije od 10.7.1992 godine, odnosno okupljanja ljudi, bila podjela dozvola za kretanje stanovništvu.

Sud je dalje, kao utvrđene van svake razumne sumnje, prihvatio sljedeće činjenice:

U noći 9.7.1992. godine, znači noć prije kritičnog događaja, kada je iz sela Biljana, te njegovih zaseoka, ubijeno najmanje 144 civila Bošnjaka, održanje u u restoranu „Lovac” u Sanici sastanak, kome su pored potpukovnika Drage Samardžije, komandanata 17. Lake pješadijske brigade, prisustvovali zapovjednici na svim nivoima brigade, komandir odjeljenja policije Sanica Milan Tomić, predstavnik saniteta, zatim komandiri I, II i III čete. Trećom četom je komandovao optuženi Marko Samardžija, po činu rezervni kapetan. Optuženi je priznao daje prisustvovao tom sastanku.

Činjenica da su istom prisustvovali zapovjednici najvišeg ranga vojske i policije iz reda srpskog naroda, nedvosmisleno govori o stvarnom značenju akcije, koja je sutradan bila preduzeta, na realizaciji Naredenja i njenom krajnjem cilju, „čišćenju terena” od vojno sposobnih muškaraca Bošnjaka, te eventualnog oružja, svim sredstvima. Kod ovako utvrđenih činjenica, vezanih za navedeni sastanak, koji je u stvari bio namijenjen detaljnom razrađivanju dejstava vojske i policije, odnosno zaduženja u akciji „čišćenja terena”, tvrdnja odbrane da je optuženi dobio usmenu naredbu da stanovništvo obavjesti o podjeli dozvola za kretanje, koje će se obaviti u školi u Biljanima, ukazuje se potpuno nelogičnom i neprihvatljivom. Najvjerovatnije je, da je ovo lažno objašnjenje o podjeli dozvola za kretanje, bilo korišteno svjesno, kako bi se prikrla prava namjera akcije, a što se da zaključiti na osnovu iskaza saslušanih svjedoka optužbe, koji su izjavili daje u sličnim akcijama srpske vojske i policije, izvedenim u junu 1992 godine, u selu Velagići ubijeno najmanje 77 ljudi

Da se radilo o vojnoj akciji, a ne o pasivnom obavještavanju mještana, da će se davati dozvole za kretanje, pokazuje prisustvo velikog broja „do zuba”, kako kažu svjedoci, naoružane vojske i policije, vezista, pa čak i unaprijed obezbjeđenih autobusa, zatim Saniteta, kojem je pripadao i svjedok Mile Pešević. On je na glavnom pretresu izjavio da, iako je bio pozvan, nije prisustvovao sastanku u „Lovcu”, međutim da je bio upoznat o planu „čišćenja”, koje je za njega značilo „privodenje vojno sposobnih u dom i u školu, a nekih u logor na Manjaču, te da su muslimani i prije bili odvođeni i pri tom povrijeđivani. Ovaj svjedok navodi i kako je čuo da su pripadnici policije bili oko sela, kako mještani ne bi mogli pobjeći. Dakle, ako je vojnik, koji je pripadao sanitetu, znao za ovo „čišćenje terena”, potpuno je neprihvatljivo, da za isto nije znao komandir III čete - optuženi Samardžija Marko.

Nadalje, nesporna je takođe i činjenica, da je optuženi, kao komandir III čete, naredio svojim vojnicima da muškarce - muslimanske civile, iz zaselaka Brkići i Balagića Brda, nakon izvođenja iz njihovih kuća, dovedu na livadu Jezerine, a nju ne spori ni sam optuženi.

Sporan je, međutim, način na koji su njegovi vojnici to uradili, ali i način na koji su sam optuženi i njegovi vojnici tretirali te ljude po dolasku i odvođenju sa Jezerina. Prema navodima odbrane, vojnici Markove čete prvo su u najvećem miru i tišini, kako ne bi probudili ostale ukućane, pozivali svoje komšije muslimane - odrasle muškarce da izadu iz kuća, nakon čega su se normalnim korakom uputili prema livadi Jezerine, gdje su stajali zajedno, onako u grupicama, međusobno, sasvim normalno, razgovarajući, i gdje im je Marko objasnio da su se skupili kako bi svi zajedno otišli preuzeti dozvole, koje će im omogućiti nesmetano kretanje, pa tako i odlazak na njive radi kosidbe. Naklon ovog, svi zajedno, bez ikakvog ustrojstva, bez pratnje i prijetnji, krenuli su, sve komšije zajedno, laganom šetnjom prema školi. Tek na domak školskog dvorišta došlo je do promjene u njihovom kretanju, jer tada, kako to optuženi navodi, prilazi im jedan običan vojnik i govori „gore ruke bando“, što je optuženog jako pogodilo, obzirom da je on bio autoritet, nenavikao na takvo obraćanje.

Međutim, svjedoci optužbe, koji su svjedočili o ovom okupljanju na Jezerinama, drugačije opisuju događaj; identično su izjavili da su u njih bile uperene puške vojnika iz Markove čete, da je svo oružje držano na gotovs, te da su sa rukama na leđima krenuli prema školi. Tako, svjedok Dervišević Feriz, koji je zbog starosti izbjegao sudbinu svojih mještana ističe da im se riječima „vi ruke na leđa i idemo školi“ obratio upravo optuženi Marko Samardžija. I Čajić Mujo je kritičnog dana bio na Jezerinama i jasno se sjeća svojih komšija Srba sa puškama na gotovs i uperenim u njega i njegove mještane, ali i da je optuženi naredio da isprazne džepove. Opisu događaja, kojeg su dali ovi svjedoci, Sud je poklonio punu vjeru, jer je stekao uvjerenje da su ovi svjedoci, iskreno opisali cio događaj.

Da su mještani Brkića i Balagića Brda, za koje je bila zadužena četa optuženog, do škole dovedeni u koloni sa rukama na leđima, potvrđuje i svjedokinja Balagić Sejda, koja je optuženog vidjela kako sa puškom ide iza njih. I svjedok Čajih Husein potvrđuje da su u koloni po dva, sa rukama na leđima sprovedni do škole, te daje optuženi cijelo vrijeme išao s njima. O ovakvom načinu dovođenja pred školu govore i svjedoci, uglavnom žene, koje su se u tom momentu nalazile pred trgovinom u neposrednoj blizini škole, i koje su sasvim jasno mogle vidjeti, kako vojska dovodi kolonu muškarce sa rukama na leđima. Daje cilj ove akcije bilo privođenje vojno sposobnih muškaraca i to jednih radi fizičke likvidacije, a drugih radi odvođenja u logor na Manjaču. jasno proizalzi i iz činjenice, da su na livadu Jezerine bili dovedeni i neki muškarci mlađi od 18, odnosno stariji od 60 godine, koji su, kako to navodi i svjedok Dervišević Feriz, ali i svjedokinja Balagić Sejda, govoreći o svom maloljetnom sinu, bili vraćeni sv'ojim kućama.

Saglasni iskazi ovih svjedoka, a imajući u vidu okolnosti pod kojima su mještani Brkića i Balagića Brda odvedeni iz svojih kuća, te činjenicu da su optuženi Samardžija i njegovi vojnici bili naoružani, doveli su Sud do nespornog zaključka da su na livadi Jezerine, muškarci iz Brkića i Balagića Brda, do koje livade su došli, nakon što su im nekoliko vojnika iz Markove čete, naredili da dođu, bili dočekani od naoružanih Marka Samardžije i njegovih vojnika, koji su ih potom u koloni, sa rukama na leđima, sproveli u dvorište osnovne škole u Biljanima .

Sporno je međutim, da li je optuženi zajedno sa svojim vojnicima ostao na mjestu događaja, u blizini škole, u vrijeme kada su počela maltretiranja te ubistva ovih civila ili su se povukli, kako to tvrdi odbrana.

Svjedoci odbrane, pa i sam optuženi, o dovođenju muškaraca iz Brkića i Balagića Brda govore kao o jednokratnom činu, odnosno, da je njihov zadatak tog dana bio ispunjen samim dovođenjem ovih ljudi pred školu. Optuženi tvrdi, da se nakon toga sa svojim vojnicima povukao i ta nakon što je radio vezom uspio stupiti u kontakt sa nadređenim Jovanom Kevcem, koji mu je dozvolio povlačenje. Međutim, saslušani svjedoci, vojnici iz njegove čete, nisu se mogli decidno izjasniti kada, kako, te po čijem naređenju su napustili mjesto događanja, tvrdili su da su se razišli u raznim pravcima, stoje prilično nevjerojatno, s obzirom, da su bili pripadnici III čete, kojom je komandovao optuženi, te da su morali poštovati njegova naređenja. Dakle, ovakve tvrdnje su potpuno neprihvatljive, s obzirom na nespornu činjenicu, a što i odbrana posebno naglašava, da su na snazi bila pravila komandovanja bivše JNA, koja su podrazumijevla strogo ispunjavanje naredbi pretpostavljenih, te kažnjavanje neposlušnosti podređenih.

Da je optuženi sa svojim vojnicima, bio na mjestu događanja (škola u Biljanima) i u vrijeme, kada su počela fizička maltretiranja, te ubistva civila proizilazi iz iskaza saslušanih svjedoka, koje je sud prihvatio kao vjerodostojne, a koji su detaljno i uvjerljivo opisali ponašanje optuženog i njegovih vojnika.

Tako je svjedokinja Rasema Mujezinović, koja se nalazila pred školom, vidjela kako Marko Samardžija, naoružan, izlazi iz škole i izvodi dvojicu njoj poznatih Biljanačana i to Mujezinović Smaila i Domazet Huseina. I svjedokinja Munira Avdić jasno se sjeća kako je 10. jula, nakon što joj je naredeno da napusti svoju kuću i ode pred trgovinu, koja se nalazila u neposrednoj blizini škole, optuženog Marka Samardžiju vidjela više puta, i to pred školom, kako ulazi u školu, ali i izlazi iz škole noseći neku fasciklu. Sjeo je tada sa nekim vojnicima u dvorište njene kuće, koja se nalazila tačno preko puta škole, držeći neki papir u rukama. I Ferid Avdić, svjedok koji je u to vrijeme imao 16 godina, jasno se sjeća da je po dolasku pred školu, vidio optuženog kako okružen sa puno ljudi i naoružan, stoji između škole i doma. Navodi kako mu je tada izgledao kao autoritet, kao neka centralna ličnost. I svjedokinja Zulira Avdić vidi optuženog, i to u dvorištu kuće Munire Avdić, koja je u neposrednoj blizini škole. Ifeta Džaferagić, svjedokinja koja se takođe nalazila u neposrednoj blizini škole, odnosno ispred trgovine, vidi optuženog Marka Samardžiju, kako zajedno sa ostalim naoružanim vojnicima uvodi muškarce u školu, a i kako u više navrata prolazi pored njih, žena, koje su stajale pred trgovinom. I iz zaseoka Polje dovedeni su tog jutra muškarci, a među njima i Semsudin Omanović, koji kazuje kako je pri dolasku pred školu, vidio optuženog koji, je imao čin kapetana, da je bio okružen vojnicima, kojim se obraćao. Optuženi je viđen i ispred trgovine koja se nalazila preko puta škole, o čemu govori svjedokinja Zejna Mujezinović. Svjedokinja Hatidža Čehić je vidjela kako je optuženi zajedno sa drugim vojnicima doveo mještane Brkića, a potom i kako se obraća vojnicima okupljenim oko njega. O učešću optuženog u dovođenju mještana Brkića pred školu, svjedoči i Amira Džaferagić, koja je jasno vidjela kako iza kolone dolazi i Marko Samardžija, što potvrđuje i svjedokinja Sadika Botonjić koja je iz Brkića, i koja je gledala kada je i njen sin, zajedno sa ostalim muškarcima Brkića i Balagića Brda, proveden pod pratnjom optuženog i njegovih vojnika put škole.

Nesma Avdić, vidjela je kako optuženi među muškarcima iz Brkića, do škole dovodi i njenog sina. U dvorištu škole, optuženog je vidjela i svjedokinja Čehić Enisa. Svjedokinja Zemina Mujezinović, koja je i sama bila odvedena u školu, navodi kako je po izlasku iz škole, vidjela Marka Samardžiju „preko autobusa“ koji su bili parkirani ispred škole.

Sud je posebnu važnost dao izjavi Huseina Čajića. Sud je u potpunosti prihvatio njegovo svjedočenje kao uvjerljivo i logično. On je naveo slijedeće:

Rekao je da je dana 10. jula 1992. godine oko 6 sati ujutro čuo pucnjeve iz različitih pravaca iznad Brkića. Deset minuta kasnije došla su dva čovjeka i rekla da je vojska rekla da svi muškarci u dobi između 18 i 60 godina moraju doći na livadu Jezerine. Dok je išao ka Jezerini vidio je pet do deset vojnika. Oni su gledali stanovnike Brkića dok su išli prema Jezerini a neki su uperili puške prema njima.

Po dolasku vidio je nekoliko vojnika koji leže iza grmlja sa oružjem uperenim prema njima. Marko Samardžija je stajao ispred. Rečeno im je da se postroje. Kada su tek stigli na Jezerine tamo je bilo oko 20 vojnika a kasnije, misli svjedok, najmanje 30-40 vojnika. Marko Samardžija se obratio mještanima i rekao im da će biti odvedeni u osnovnu školu u Biljanima, da će biti ispitani te da će oni koji nisu na njegovom spisku biti vraćeni kući. Na livadi su ostali oko pola sata.

Husein Čajić je u svom iskazu rekao da je svo to vrijeme Nikola, vezista, razovarao sa nekim preko radio uređaja. Svjedok je naveo daje stajao u njegovoj blizini tako da se mogla čuti sva komunikacija. On je jasno čuo „sve je spremno ovdje u Brkićima, možemo li krenuti i ići u školu?“. Nakon toga je Marko Samardžija rekao da okupljeni moraju, u koloni po dva i sa rukama na leđima, krenuti prema školi. Vojnici, oko deset njih koji su bili prisutni na livadi, išli su sa strane. Kada je kolona prolazila kroz Brkiće on je shvatio da je bilo još mnogo vojnika pored drugih vojnika. Svjedok je naveo da misli da su vjerovatno opkolili selo tokom noći.

Po dolasku u školu svjedok je zapazio dva kombija iz Ključa. Do njih je stajalo oko 20 vojnika. Također je bilo i oko 20 vojnih policajaca sa bijelim pojasevima a neki su imali i crvene beretke. Stajali su ispred škole.

Marko Samardžija je išao sa kolonom cijelim putem do škole. Kada su došli, svjedok navodi, Marko Samardžija je bio naprijed i otišao je do lipe pred školom, koja se nalazi na oko pet metara ispred škole. Tu je stajalo još pet do šest muškaraca. Među njima svjedok je prepoznao Milana Tomića. Marko Samardžija je otišao do njih, pozdravio ih, i svjedok je čuo daje on rekao daje doveo grupu i odradio svoj dio. Nakon toga im je naredeno da uđu u školu u parovima. Kada su ušli u školu, vojska koja ih je dovela je stajala po školskom dvorištu, neki su stajali na putu, neki ispred kuće a neki su ušli u školsko dvorište. Kada su ušli u školu dočekalo ih je pet ili šest vojnika. Pretresli su ih i poslali u učionice. Druga učionica je već bila puna muškaraca.

Učionica u kojoj je svjedok Husein Čajić bio smješten je bila puna muškaraca; bilo je oko 60 do 80 muškaraca u učionici. Napravljen je spisak muškaraca u učionici. To je trajalo pola sata možda duže. Kasnije, vojnici su počeli prozivati imena. Svjedok se sjeća da je Omer Dervišević prozvan prvi. Onda je prozvan Smail Avdić. Ubrzo nakon što bi izveli svakog muškarca čuli bismo pucnjeve i rafale.

Prvih deset muškarca je prozvano pojedinačno. Nakon deset minuta zatražili su da grupe od 5 izadu i postroje se pred vratima. Kada su počeli sa ovim grupama od po 5, svjedok je iz hodnika mogao čuti galamu i udaranje a potom zapomaganje. Svjedok Husein Čajić je

u iskazu rekao da je oko 50 osoba prozvano prije njega. U hodniku škole nalazili su se policajci koji su puštali van jednog po jednog. Tada je svjedok vidio autobus; u smjeru autobusu bila su dva reda muškaraca. Dok je stajao na stepenicama, svjedok je vidio blizu lipe i svakog koje stajao ispred, uključujući Marka Samardžiju.

Da su izvođeni muškarci ubijani u neprednoj blizini škole, iza kuća i štala, svjedoči i Džaferagić Dževad koji je to jutro, vidjevši kako vojska vodi kolonu mještana uspio pobjeći, te sa mjesta gdje se skrio, iako ne mogavši vidjeti školu i zbivanja ispred, dobro vidio kada vojnici dovode mještane iza kuće Šemse Džaferagića i tu ih ubijaju. Vidio je i kada su naveče istoga dana ta tijela pokupljena kašikom bagera i ubačena na kamion. Leševe ovih ubijenih mještana, vidjele su i svjedokinje Amira Čehić i Zlata Pehadžić, vraćajući se od škole prema kući.

Ljudi su ubijeni i u blizini kuće svjedokinje Avdić Zuhre, koja je vidjela kada su dva vojnika provela Dervišević Omera, nakon čega je čula pucanj. Tijelo Dervišević Omera je ekshumirano 1996. godine iz grobnice Lanište I, a iz obdukcionog zapisnika proizilazi daje smrt nastupila usljed djelovanja vatrenog oružja. Dakle, zaključku Suda, da se ovoj svjedokinji može pokloniti vjera ide u prilog i navedeni obdukcioni zapisnik. Vidjela je i kada su proveli Mulahmetović Samira, i mada nije čula pucanj, pretpostavlja daje ubijen. Tijelo Mulahmetović Samira također je ekshumirano je iz grobnice Lanište I, a urađena obdukcija kazuje, daje uzrok smrti rezultat djelovanje vatrenog oružja. Vidjela je i kada su proveli 15 do 20 starijih ljudi prema Čehićima, livadi iznad škole, gdje su kasnije i pronađeni mrtvi. Mnoštvo ubijenih ljudi pronađeno je i oko kuća Mujezinović Zejne i Avdić Derviša.

Iz svjedočenja svjedoka Huseina Cajića, koje je u potpunosti prihvatio kao uvjerljivo i logično, slijedi da je ista sudbina zadesila i muškarce koji su odvezeni autobusima. Ovaj svjedok se sjeća, da je u momentu izvođenja iz škole i uvođenja u autobus, ponovo vidio optuženog kako sa istim ljudima (kao i kod ulaska u školu) stoji pod lipom u dvorištu škole. Sjeća se i špalira sačinjenog od njegovih komšija, kroz čije batine je morao proći. Dobro se sjeća i daje u jednom momentu grupa ljudi prozvana da izađe iz autobusa. U toj grupi je bio i on. Izašli su. Slijedeće čega se sjeća je pucnjava, usljed koje se on našao ispod pogodenih i ubijenih ljudi. Pretvarajući se daje i on mrtav, nakon izvjesnog vremena se udaljio sa tog mjesta.

Zemina Mujezinović, svjedokinja koja se nalazila u školi, bila je prisutna kada su prozvali Mujeznović Smajila i Domazet Huseina, a da su ih nakon izvođenja iz škole tukli, a potom i ubili, potvrđuje i svjedok Vukić Dragan. Tijelo Mujezinović Smajila, probodeno nožem, našla je njegova majka Zemina Mujezinović, nakon čega gaje ukopala. Njegovo tijelo, kao i tijelo Domazet Huseina ekshumirano je 1996. godine, iz pojedinačnih grobnica Biljani III i IV, a urađena obdukcija potvrđuje daje uzrok njihove smrti djelovanje iz vatrenog oružja, pa se tako može zaključiti da je u tijelo Smaila pucano i iz vatrenog oružja. Ona se dobro sjeća daje sutradan po naredbi Branka Sikamana morala otkopati svog sina, a vidjela je tada i da porodica otkopava tijelo Huseina Domazeta. Svjedokinja Čehić Hatidža dobro se sjeća da je cijelo vrijeme koje je provela pred trgovinom u neprednoj blizini škole čula pucnaju, a daje na putu svojoj kući, u bašti Sulejman Čehića vidjela puno ubijenih ljudi.

Spornim se, takođe, pokazalo i učešće optuženog Marka Samardžije u sakupljanju leševa ubijenih Biljančana i to onih, koji su ubijeni na samom mjestu dešavanja, u selu Biljani, te njihovo prebacivanje u grobnice, gdje su ukopani i mještani, koji su bili povezani autobusom u pravcu Laništa, gdje su ubijeni. Tako je Sud ocijenivši iskaze svjedoka, koji su optuženog vidjeli u izvršenju ove radnje, kao vjerodostojnim i iskrenim i ovu činjenicu našao dokazanom.

O učešću optuženog u sakupljanju leševa govori svjedok Ismet Zukanović, koji je sakupljanje leševa posmatrao sa prozora svoje kuće. Vrlo je decidan kada navodi kako su leševi prvo tovareni na kašiku bagera, a potom istovarani u kamion, koji je stajao ispred njegove kuće, i na čijim stepenicama je vidio optuženog Marka Samardžiju, jasno se sjećajući, kako je kamion bio okrenut u pravcu Ključa, te se kretao niz ulicu iza škole, a Marko daje stajao na lijevoj stepenici kamiona. Iskaz navedenog svjedoka Sud je u cjelosti prihvatio kao vjerodostojan, jer je prilikom njegovog svjedočenja bilo jasno, da se opisana scena svjedoku urezala u sjećanje i daje kazao samo ono što se desilo i stoje lično vidio. Osim toga, ovaj svjedok je imao realnu mogućnost, da sa prozora kuće, koja se nalazi sa lijeve strane puta iza škole, gledajući u pravcu Ključa, može vidjeti kretanje kamiona, pa tako vidjeti i optuženog, koji se nalazio na lijevoj stepenici kamiona. Ovakve navode potvrđuje i svjedokinja Avdić Šaćira, koja je sa svoje terase gledala kada je optuženi prošao „na onome što će kupiti“ kasnije izjavivši daje vidjela i dva kamiona i da se sve dešavalo iznad škole. Iako može zvučati nejasnim, stoje i odbrana prigovarala, Sud je iskazu ove svjedokinje u potpunosti poklonio vjeru, jer je logično, da je optuženi mogao doći ili na kamionu ili na bageru, i da se od ove svjedokinje ne može očekivati da zna stručne nazive. Za nju je to samo još jedna velika mašina. Osim navedenog i položaj njene kuće, koja se nalazi na brdu u zaseoku Cehići, dakle brdu iznad škole, omogućuje joj da vidi sve što se dešava ispod brda, odnosno u pravcu Ključa. I svjedokinja Avdić Nesma, čija se kuća takođe nalazi u zaseoku Cehići, vidjela je optuženog pri sakupljanju leševa, ali se ne može sa sigurnošću sjetiti da li je bio na bageru ili kamionu. Međutim, sigurna je daje to bio upravo optuženi Marko Samardžija, čiji je glas čula kad je vikao, da se čisti teren. O učešću optuženog u sakupljanju leševa govori i svjedokinja Hodžić Ziba, koja se jasno sjeća da je 10.07.1992.godine, negdje pred noć, vidjela optuženog, kojeg je inače dobro poznavala kao učitelja, kako stoji na bageru i viče „hajte gore je slobodno, gore više nema nikoga“. I svjedokinja Domazet Šefika govori, da je optuženog vidjela kako sjedi na bageru ili transporteru. Međutim pojašnjava, da zna kako je „to naprijed imalo nešto“ (najvjerovatnije kašiku bagera). O tome da su, tu veće čule, ali ne i vidjele rad mašina bagera i kamiona, svjedoče Čehić Enisa i Botonjić Sadika, koja je sutradan saznala da su tijela ubijenih ljudi pokupljena tim mašinama.

Dakle, iskaze navedenih svjedoka, vezano za sakupljanje leševa, u večernjim satima dana 10.07.1992.godine, te da je u ovom učestvovao i optuženi Marko Samardžija, Sud je u potpunosti prihvatio, kao vjerodostojne, jer su po mišljenju suda svjedoci bili iskreni, kada su detaljno opisivali sve što su toga kasnog poslijepodneva vidjeli, a činjenicu, da se neki od njih nisu mogli izjasniti, da li se radilo o kamionu ili bageru, Sud obrazlaže logičnom mogućnošću, daje optuženi tokom te radnje mogao biti i na bageru i na kamionu, odnosno naizmjenično i najednom i na drugom vozilu, što i jeste rezultiralo da su određeni svjedoci optuženog vidjeli na bageru a drugi na kamionu. Ni činjenica da se svjedokinja Hodžić Ziba ne može izjasniti o vrsti teretnog vozila na kojem je vidjela

Marka Samardžiju, ne dovodi Sud u dilemu, da li da ovoj svjedokinji vjeruje, posebno imajući u vidu protek vremena, ali i stručno znanje o ovakvim vrstama teških mašina, koje svjedokinja ne mora imati, posebno ne, imajući u vidu njenu životnu dob, kako sada, tako i u inkriminisano vrijeme.

Tako se i prigovor odbrane vezano za nejasnoće u određivanju vozila na kom se nalazio Marko Samardžija, ukazuje neosnovanim, a osporavanje optuženoga da je učestvovao u sakupljanju leševa, logikom da je on bio ugledni, ako ne i najugledniji mještalin Biljana i svakako ne osoba koja bi trebala raditi ovakve fizičke poslove, te da mu pozli kad vidi leš,

Sud nije našao ubjedljivim razlogom za ne prihvatanje navednih i saglasnih iskaza svjedoka, koji su svjedočili o prizorima, koje su sami vidjeli a ne kako odbrana tvrdi o onom što su „ naknadno čuli iz priča“. Zbog svega naprijed navedenog, Sud je dokazanim našao učešće optuženog i u sakupljanu leševa ubijenih mještana, u kasnim poslijepodnevnim satima dana 10.07.1992.godine u Biljanima.

Optuženi će snositi individualnu krivičnu odgovornost za pomaganje krivičnog djela iz člana 180. KZ BiH, u slučaju kada je pokazano daje optuženi izvršio djelo koje se sastojalo od praktične pomoći, poticanja ili moralne podrške glavnom počinitelju krivičnog djela. Učešćem u blokadi područja te dovođenju civila Bošnjaka optuženi je dao značajan doprinos izvršenju glavnog krivičnog djela: ubistva, zločina protiv čovječnosti, najmanje 144 Bošnjaka.

Mens rea pomaganja i podržavanja se sastoji od znanja da djela koja je učinio osoba pomagač pomažu izvršenju konkretnog krivičnog djela od strane glavnog počinitelja.1 Pomagač ne mora imati udjela u mens rea glavnog počinitelja, ali mora biti upoznat sa osnovnim elementima krivičnog djela. Pomagač mora imati namjeru da pruži pomoć, ili kao minimum, prihvatiti da bi takva pomoć bila moguća i predvidiva posljedica njegovog ponašanja.

Optuženi ne mora dijeliti namjeru direktnog počinitelja, što znači da Marko Samardžija nije morao neophodno djelovati s ciljem da počini ubistvo civila u Biljanima kao zločina protiv čovječnosti. On ne mora biti svjestan ključnih elemenata krivičnog djela uključujući i psihičko stanje direktnog počinitelja. Pomagač mora imati namjeru pružiti pomoć ili najmanje prihvatiti da bi takva pomoć mogla biti moguća i predvidiva posljedica njegovog ponašanja. Nadalje, nije neophodno da pomagač tačno zna koje se krivično djelo namjerava počinuti, a koje je na kraju i počinjeno. Ukoliko je svjestan da će jedno ili određeni broj krivičnih djela vjerovatno biti počinjeno, a jedno od tih djela je i počinjeno i njegovo djelovanje je dalo značajan doprinos izvršenju, on je namjeravao omogućiti izvršenje krivičnog djela te je kriv kao pomagač.

Optuženi je bio na sastanku štaba bataljona koji je održan u kafani „Lovac“ u Sanici 9. jula 1992. godine. Kao što je optuženi izjavio tokom svog svjedočenja pred ovim sudom, sastanku su prisustvovala sljedeće strane: komandant bataljona, komandant brigade, komandatni četa, šef policije Milan Tomić, te predstavnik vojne policije. Svi su dobili

zadatke. Sud smatra, također i u svjetlu dolje navedenoga, da je malo vjerovatno da pravi karakter operacije nije postao jasan optuženom u tom momentu.

* Tužilac protiv Mitra Vasiljevića, predmet broj IT-98-32-T, presuda, 29. novembar 2002. godine (pretresno vijeće u predmetu Vasiljević), stav 70

13 Tužilac protiv Zlatka Aieksovskog, predmet broj IT-95-14/1-A, presuda, 25. mart 2000. godine

(presuda po žalbi u predmetu Aleskovski), stav 162-165, presuda po žalbi u predmetu Tadić, stav

229

Prema zadacima od 9. jula 1992. godine, operacija planirana za slijedeći dan je bila „čišćenje“ sela Biljani i okolnih zaselaka. „Čišćenje“ ne znači davanje dozvola za slobodno kretanje. Nije bilo prvi put da se vrši operacija čišćenja. Iako optuženi tvrdi suprotno jasno je da ova operacija nije bila planirana za izdavanje dozvola.

Izdavanje dozvola za slobodno kretanje, za što optuženi tvrdi daje bio razlog za operaciju koliko je on bio upoznat, nema kredibilitet. Dana 1. juna 1992. godine, u Velagićima, u blizini Biljana, civili Muslimani su obaviješteni da dodu u osnovnu školu da dobiju dozvole za slobodno kretanje. Bili su prisutni i policija i vojska. Ljudi su zatvoreni u školu, sačinjen je spisak, onda su izvedeni, postrojani i ubijeni. Nesporne su sličnosti sa događajima u Biljanima, Optuženi je bio dobro obaviješten čovjek, poznat, veoma cijenjen i bio je na visokoj vojnoj dužnosti. Optuženi je očito znao šta se dešava u tom području te je znao za cilj da se Muslimani savladaju na svaki mogući način pa i kriminalnim sredstvima.

Optuženi tvrdi da termin „čišćenje“ nije pomenut i da on nije nikada vidio vojnu naredbu. Sud to smatra potpuno nevjerovatnim. Pa ipak, čak i ako nije postalo jasno da se priprema opširna operacija ubistva, optuženi je znao da će ozbiljni zločini biti počinjeni u Biljanima. Optuženi tvrdi da je obaviješten i obrazovan čovjek. Sud ne smatra vjerovatnim da je optuženi očekivao da će samo dovesti ljude radi izdavanja navedenih dozvola radi slijedećih okolnosti. Provodio se široki ili sistematični napad protiv muslimanskog i hrvatskog stanovništva u Bosanskoj Krajini i općini Ključ kao što je to već navedeno. Veoma često institucije odgovorne za napade, ubistva i nezakonita zatvaranja su bile upravo one institucije sa kojima je optuženi namjeravo izvršiti svoju operaciju: vojna policija, rezervni sastav policije te VRS . Nadalje, optuženi tvrdi da je kao ugledan čovjek imao prijateljske veze za stanovnicima Biljana. Ako je jednostavno izdavanje dozvola trebalo biti cilj operacije ne bi bilo potrebe da optuženi i njegovi vojnici budu pod punim naoružanjem te da dovode samo vojno sposobne muškarce. Osim toga, početak slične operacije u 6 sati ujutro nije moglo imati nikakav drugi cilj nego da se ljudi iznenade. Cijela organizacija operacije, koje je optuženi bio veoma svjestan, ne može biti uokvirena prostim izdavanjem dozvola. Nemoguće je da optuženi nije shvatio da će biti počinjen ozbiljan zločin tokom operacije te ispunjavanjem svoje uloge u operaciji barem prihvatio da je pomoć u vršenju zločina bila predvidiva posljedica.

Optuženi je znao da će njegove radnje, izvođenje ljudi iz njihovih kuća, okupljanje muškaraca u dobi od 18 do 60 godina te njihovo odvođenje uz prijetnju oružjem, pomoći u izvršenju zločina te da bi mogle preći i u vršenje zločina. Optuženi nije morao biti

pristaša plana ubijanja muslimanskih civila u Biljanima. On je znao ili je barem svjesno preuzeo značajan rizik da će zločini biti počinjeni tokom operacije kao što je naređeno 9. jula 1992. godine. Okupljajući muškarace u Balagićima i Brkićima te prateći ih do škole on je znao da čini značajan doprinos vršenju zločina protiv civila u Biljanima.

Optuženi tvrdi da on ne bi učestvovao u operaciji 10. jula 1992. godine dajе znao šta će se desiti jer on tako nešto ne bi mogao uraditi ljudima iz svog sela jer su za njega svi bili isti. Njegove bilješke su u kontradiktornosti sa njegovom izjavom i izjavama nekoliko svjedoka da je on sve ljude smatrao jednakim. To dalje otkriva jasnu svijest o delikantnoj situaciji u regiji. On je svojim vojnicima pisao da budu borbено spremni jer se vodi rat protiv Srba. Napisao je: " Vrijeme u kojem stvaramo i oblikujemo našu jedinicu je izuzetno složeno. Zahvaljujući pomoći naše braće iz okolnih područja uspjeli smo do neke mjere smanjiti opasnost od okolnih neprijatelja-muslimanskog stanovništva u našim selima, ali opasnost još uvijek nije u potpunosti uklonjena. Osinje gnijezdo, da tako kažem, je samo malo uznemireno ali još uvijek nije uništeno. "

Optuženi je bio Čovjek kojeg su izuzetno cijenili u cijelom kraju. Njegova pisma napisana u to vrijeme ne mogu odmah biti shvaćena kao huškačka. Optuženi, je bio osoba na najvišoj vojnoj dužnosti u tom području, veoma cijenjen, te su stoga njegove riječi imale i veći uticaj na druge. Sugerirajući gaženje i uništenje, u pismima kojima se obraćao Vojnicima pod njegovom komandom samo nekoliko dana prije kobnih događaja od 10. jula 1992. godine, je u suprotnosti sa tvrdnjama dajе optuženom stalo do svih kao Jednakih".

Dalje, učešćem u skupljanju tijela rasutih po selu Biljani, optuženi je učestvovao u sakrivanju zločina počinjenih tog kobnog dana. Sakrivanje nadalje baca sumnju na navodnu „odanost optuženog njegovim Biljanima" te njegovu verziju događaja. On je učestvovao u skupljanju leševa koji su nakon toga bačeni u masovnu grobnicu. Masovne grobnice su otkrivene tek nakon rata i rodbina žrtava je saznala šta se desilo sa njihovim najmilijim. Porodice su godinama morale živjeti u neizvjesnosti o sudbini svoje djece, muževa i očeva, neki od njih još moraju živjeti u toj neizvjesnosti jer značajan broj tijela, više od 14 godina nakon događaja, nije identifikovan. Skupljanjem tijela koja će kasnije biti bačena u masovnu grobnicu optuženi je jasno pokazao da mu nije bilo stalo do njegovih „seljana".

Sud je uvjeren da je optuženi imao potreban mens rea za pomaganje u izvršenju ubistva, zločina protiv čovječnosti.

Zbog svega naprijed navedenog, Sud je našao dokazanim da su 10.7.1992.godine u Biljanima, na gore opisani način, ubijena najmanje 144 muškarca, civila bošnjačke nacionalnosti, iako je Tužilaštvo u optužnici navelo broj 239, a u izmijenjenoj 230 ljudi. Ovakav zaključak Suda potvrđuju posebno pismene izjave, pismeni dokazi, zapisnici o ekshumacijama izvršenim tokom 1996.godine iz masovnih grobnica Lanište I, Crvena zemlja II i Biljani IV i VI, a u vezi ubijenog Smaila Mujezinovića i iz grobnice Biljani III, te obdukcioni zapisnici sačinjeni od doktora Hamze Zuje i doktora Semire Mešić, specijalista sudske medicine, koji su svoje nalaze potvrdili i dodatno pojasnili i tokom glavnog pretresa. Iskaze ovih svjedoka, te sačinjenu materijalnu dokumentaciju,

zapisnike o ekshumacijama i obdukcione zapisnike, Sud je u cjelosti prihvatio, kao stručno i objektivno date dokaze, nemajući niti najmanje indicije, koje bi upućivale na neobjektivnost navedenih svjedoka-vještaka. Spornim se, kako je već i navedeno, pokazao broj ubijenih ljudi kritičnog dana. Djelimično je to rezultat i činjenice, da su mnogi svjedoci optužbe, naveli konkretna imena mještana, koji su bili ubijeni prije 10.7.1992 godine i to dana 1. i 29.6.1992 godine. Cijeneći navedeno, Sud je došao do spiska ubijenih - najmanje 144 civila za koje je optuženi proglašen krivim za pomaganje u ubistvu. Sud je uvjeren van razumne sumnje da su Bošnjaci pronađeni u Laništu I, a za koje je na osnovu zapisnika o obdukciji (vještaci dr. Hamza Žujo i dr. Semira Mešić) utvrđeno daje uzrok smrti bilo ranjavanje iz vatrenog oružja, ubijeni tokom napada na bošnjačko stanovništvo Biljana dana 10 jula 1992. godine. Od identificiranih tijela pronađenih u Laništu I velika većina je bila u školi što se može zaključiti na osnovu spiskova zatvorenika u školi (ovi spiskovi su dio dokaza koje je podnio tužilac) ili su svjedoci pominjali da su bili u Biljanima dana 10. jula 1992. godine. Osim toga, nema dokaza koji ukazuju na suprotno. Uz to, iz Laništa je ekshumirano 37 tijela osoba ubijenih iz vatrenog oružja koja nisu mogla biti identificirana.

Sud nije uključio žene i djecu pronađenu u Laništu I jer smatra da optuženi nije imao potreban mens rea za pomaganje u ubistvu žena i djece.

Budući da tužilac nije dostavio zapisnike o obdukciji za tijela pronađena u masovnoj grobnici Crvena Zemlja I, Sud smatra da nije utvrđeno izvan razumne sumnje daje uzrok smrti ranjavanje iz vatrenog oružja.

Nadalje, Sud je uvjeren izvan razumne sumnje da su identifikovani Bošnjaci pronađeni u Crvenoj Zemlji II, Biljanima IV i Biljanima VI, za koje se na osnovu obdukcionih zapisnika može utvrditi da je uzrok smrti ranjavanje iz vatrenog oružja i koji su navedeni u spisku sačinjenom u školi, ubijeni tokom napada na bošnjačko stanovništvo Biljana dana 10. jula 1992. godine. Činjenica daje Smajil Mujezinović, pronađen u Biljanima III, ubijen tokom napada utvrđena je na osnovu iskaza svjedoka Eme Mujezinović.

Sud se pri tome rukovodio principom In Dubio Pro Reo. Zbog svega naprijed navedenog Sud je, kao nesporno, utvrdio da su dana 10.7.1992 godine, na opisani način, ubijena najmanje 144 civila i to:

1. Botonjić (Redže) Najil, rođen 24.03.1927. godine
2. Dervišević (Huse) Husein, rođen 13.08.1959. godine
3. Omeradžić (Mehmeda) Džemal, rođen 22.07.1934. godine
4. Jašarević (Sabita) Almir, rođen 15.01.1974. godine
5. Botonjić (Paše) Rifet, rođen 27.08.1936. godine
6. Hodžić (Ibre) Osman, rođen 19.02.1934. godine
7. Mulahmetović (Ale) Smail, rođen 19.11.1928. godine
8. Zukanović (Smajila) Hazim, rođen 17.09.1951. godine
9. Avdić (Osme) Nijaz, rođen 04.06.1966. godine
10. Domazet (Atifa) Zijad, rođen 23.06.1952. godine
11. Čehić (Sameda) Elvir, rođen 09.05.1971. godine
12. Čehić (Hamdije) Adnan, rođen 17.02.1972. godine
13. Botonjić (Sulejmana) Ćamil, rođen 18.09.1930. godine

14. Botonjić (Omera) Feriz, rođen 1937. godine
15. Kapidžić (Bećira) Jasmin, rođen 21.03.1969. godine
16. Botonjić (Omera) Ramiz, rođen 15.05.1925. godine
17. Džaferagić (Dauta) Vehbija, rođen 04.12.1962. godine
18. Čehić (Hakije) Nedžad, rođen 17.08.1960. godine
19. Botonjić (Mehmeda) Zuhdija, rođen 17.11.1933. godine
20. Mujezinović (Sulejmana) Muharem, rođen 19.07.1931. godine
21. Botonjić (Redže) Hilmo, rođen 01.05.1933. godine
22. Kapidžić (Beće) Bećir, rođen 01.08.1945. godine
23. Jašarević (Bege) Kemal, rođen 16.05.1941. godine
24. Mujezinović (Huse) Nail, rođen 18.01.1927. godine
25. Domazet (Sulejmana) Mehmed, rođen 06.02.1971. godine
26. Jašarević (Rasima) Enes, rođe 1963. godine
27. Balagić (Luftije) Avdo, rođen 20.02.1964. godine
28. Jašarević (Bege) Besim, rođen 13.03.1939. godine
29. Pehadžić Samir , rođen 1972.godine
30. Domazet (Ahme) Fadil, rođen 04.05.1946. godine
31. Botonjić (Huse) Muhamed, rođen 29.06.1964. godine
32. Avdić (Abida) Fuad, rođen 10.06.1961. godine

33. Domazet (Hamdije) Asmir, rođen 1969. godine
34. Mujezinović (Mehe) Asmir, rođen 1919. godine
35. Balagić (Mustafe) Vehbija, rođen 13.05.1937. godine
36. Botonjić (Zejnila) Husein, rođen 25.03.1942. godine
37. Omanović (Hilme) Emid, rođen 31.12.1964. godine
38. Šušnjar (Mehe) Almedin, rođen 14.02.1973. godine
39. Botonjić (Ibre) Aiz, rođen 01.06.1932. godine
40. Domazet (Ibraliima) Derviš, rođen 25.10.1932. godine
41. Džaferagić (Hakije) Ahmet, rođen 01.07.1955. godine
42. Mujezinović (Osmana) Ismet, rođen 26.05.1971. godine
43. Jašarević (Rasima) Raif, rođen 1961. godine
44. Avdić (Jusufa) Emsud, rođen 07.02.1953. godine
45. Mešanović (Latifa) Suad, rođen 1957. godine
46. Mujezinović Hilmo, rođen 20.02.1932.godine
47. Dervišević (Fete) Omer, rođen 09.11.1964. godine
48. Omanović (Aiza) Saudin, rođen 19.07.1970. godine
49. Domazet (Safeta) Ifet, rođen 01.07.1968. godine
50. Domazet (Ibrahima) Safet, rođen 17.01.1936. godine
51. Botonjić (Aiza) Saim, rođen 25.03.1967. godine
52. Domazet (Ćerima) Hamid, rođen 03.09.1931. godine
53. Kuburaš (Huse) Muharem, rođen 23.02.1933. godine
54. Avdić (Aziza) Feriz, rođen 13.07.1926. godine
55. Balagić (Mehe) Abid, rođen 12.05.1921. godine
56. Čajić (Muharema) Ale, rođen 09.04.1955. godine
57. Avdić (Crmke) Smail, rođen 19.08.1949. godine
58. Mujezinović (Adema) Zifad, rođen 24.0.3.1962. godine

59. Balagić (Arifa) Fikret, rođen 17.04.1940. godine
60. Botonjić (Dede) Sadik, rođen 23.11.1961. godine
61. Avdić (Hamde) Hakija, rođen 18.05.1937. godine
62. Avdić (Rašida) Šefko, rođen 06.05.1937. godine
63. Botonjić (Huse) Hikmet, rođen 23.05.1966. godine
64. Čehić (Abida) Efrajim, rođen 01.05.1946. godine
65. Čehić (Hase) Sulejman, rođen 07.05.1924. godine
66. Pehadžić (Čerima) Šerif, rođen 13.05.1962. godine
67. Mešanović (Ekrema) Muhamed, rođen 16.03.1966. godine
68. Botonjić (Čamila) Sulejman, rođen 28.08.1965. godine
69. Mujezinović (Hase) Osman, rođen 26.06.1934. godine
70. Čehić (Hašima) Ahmo, rođen 19.08.1925. godine
71. Zukanović (Huseina) Husein, 06.04.1925. godine
72. Hodžić (Aziza) Adil, rođen 15.05.1923. godine
73. Avdić (Hamida) Muharem, rođen 12.03.1950. godine
74. Botonjić (Čamila) Hamid, rođen 22.06.1962. godine
75. Domazet (Hameda) Hamdija, rođen 15.04.1946. godine
76. Čehić (Ahmeta) Rasim, rođen 17.05.1932. godine
77. Hodžić (Nurije) Derviš, rođen 13.08.1931. godine
78. Botonjić (Hakije) Hamed, rođen 01.03.1960. godine
79. Omanović (Abida) Adil, rođen 1937. godine
80. Čehić (Ahme) Suad, rođen 16.03.1963. godine
81. Botonjić (Hilme) Suad, rođen 14.09.1965. godine
82. Omanović (Hamida) Hilmo, rođen 27.02.1934. godine
83. Botonjić (Muhe) Zijad, rođen 14.04.1953. godine
84. Čehić (Latifa) Asim, rođen 21.02.1951. godine
85. Botonjić (Ramiza) Sabahudin. rođen 09.10.1967. godine
86. Kuburaš(Ramiza) Nihad, rođen 11.05.1970. godine
87. Botonjić (Sabita) Sabrija, rođen 12.04.,. 1966. godine
88. Domazet (Avde) Hamed, rođen 01.09.1922. godine
89. Čehić Miralem, rođen 23.08.1932. godine
90. Avdić (Feriza) Habir, rođen 05.02.1955. godine
91. Domazet (Ibre) Meho, rođen 1932. godine
92. Domazet (Fehe) Islam, rođen 31.03.1923. godine
93. Avdić (Adema) Nail, rođen 21.05.1928. godine
94. Avdić (Dede) Asim, rođen 1928. godine
95. Omanović (Mustafe) Omer, rođen 19.07.1910. godine
96. Botonjić (Muharema) Mujo, rođen 20.05.1930. godine
97. Subašić (Adila) Fadil. rođen 10.07.1931. godine
98. Domazet (Adila) Nail, rođen 19.10.1931. godine
99. Botonjić (Muse) Ejub, rođen 27.02.1932. godine
100. Avdić (Šerifa) Smajil, rođen 07.11.1946. godine
101. Botonjić (Muje) Nijaz, rođen 07.10.1965. godine
102. Botonjić (Latifa) Vehbija, rođen 21.05.1945. godine
103. Subašić (Nazifa) Izedin, rođen 05.09.1964. godine
104. Džaferagić (Muse) Hamdija, rođen 15.07.1932. godine

105. Avdić (Ramiza) Enes, rođen 13.09.1953. godine
106. Avdić (Rasima) Besim, rođen 24.04.1957. godine
107. Hodžić (Muharema) Abid, rođen 02.04.1930. godine
108. Čehić (Čazima) Teufik
109. Botonjić (Hamida) Omer, rođen 10.01.1931.
110. Domazet (Safeta) Fahrudin, rođen 02.01.1970. godine
111. Čehić (Smaje) Nail, rođen 21.05.1931. godine
112. Bajrić (Ibre) Ibrahim, rođen 12.05.1931. godine
113. Domazet (Feriza) Fuad, rođen 03.02.1962. godine
114. Mujezinović (Rasima) Emir, rođen 30.06.1964. godine
115. Omanović (Osme) Elkaz, rođen 1936. godine
116. Omanović (Muje) Mustafa, rođen 1928. godine
117. Botonjić (Rifeta) Džafer, rođen 03.01.1974. godine
118. Čehić (Mehe) Latif, rođen 1922. godine
119. Omanović (Huseina) Zuhdija, rođen 10.06.1925. godine
120. Omanović (Ibrahima) Abid, rođen 1907. godine
121. Mulahmetović (Ale) Samir, rođen 01.10.1974. godine
122. Jašarević (Ibrahima) Bego, rođen 1951. godine
123. Avdić (Cmke) Abid, rođen 1933. godine
124. Omeradžić (Osmana) Salko, rođen 10.03.1944. godine
125. Omanović (Nazifa) Omer, rođen 1937. godine
126. Džaferagić (Muhe) Mehmed, rođen 11.08.1914. godine
127. Zukanović (Mehmeda) Smail, rođen 01.07.1926. godine
128. Domazet (Fehima) Hajrudin, rođen 16.05.1971. godine

- 129.
- 130.
- 131.
- 132.
- 133.
- 134.
- 135.
- 136.
- 137.
- 138.
- 139.
- 140.
- 141.
- 142.
- 143.
- 144,

Šušnjar (Latifa) Meho, rođen 1941. godine Botonjić (Ragiba) Fadil, rođen 27.01.1968. godine Crnalić (Fejze) Mesud, rođen 1953. godine Hodžić Rufad , rođen 17.10.1956.godine Avdić (Muhe) Abid, rođen 16,10.1933. godine Avdić (Hamida) Refik, rođen 20.08.1964. godine Avdić (Osme) Ermin, rođen 1968. godine Mešanović (Vehbije)

Asmir, rođen 21.04.1972. godine Botonjić (Ise) Hamdija, rođen 15.03.1939. godine Avdić (Hameda) Ibrahim, rođen 10.02.1958. godine Botonjić (Abida) Nail, rođen 10.08.1932. godine Zukanović (Adila) Mujaga, rođen 30.09.1954. godine Domazet (Hameda) Asim, rođen 12.04.1948. godine Mujezinović (Hasiba) Smajil, rođen 20.09.1954. godine Domazet (Derve) Husein, rođen 02.05.1965. godine Botonjić (Ale) Ćazim, rođen 1938. godine

Na način kako je utvrđeno u radnjama optuženog Samardžija Marka stekla su se sva bitna obilježja bića krivičnog djela zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka a) , a u vezi sa individualnom krivičnom odgovornosti, pomaganjem, iz člana 180. stav 1. Krivičnog zakona BiH. Sud ga je za počinjeno djelo oglasio krivim i osudio na kaznu dugotrajnog zatvora u trajanju od 26 (dvadeset šest) godina .

Vezano za primjenjivo materijalno pravo optuženi i odbrana su prigovorili primjeni Krivičnog zakona BiH ističući da bi trebalo primijeniti Krivični zakon SFRJ, koji je bio na snazi u vrijeme navedenih događaja. Vijeće smatra daje ovaj prigovor neosnovan te da se kvalifikacijom ovih krivičnih djela kao krivična djela iz člana 172. stav 1. tačka a) u vezi sa članom 180. Krivičnog zakona BiH ne krši načelo zakonitosti. U ovom pogledu treba razmotriti dva pravila.

Vezano za primjenjivo materijalno pravo, optuženi je prigovorio primjeni Krivičnog zakona BiH (na snazi od 1.3.2003 godine) ističući da bi trebalo primijeniti Krivični zakon SFRJ, koji je bio na snazi u vrijeme navedenih događaja. Optuženi je dostavio dopis u kojem kaže da primjenu KZ BiH smatra kršenjem člana 7. Evropske konvencije, pošto, između ostalog KZ SFRJ, predstavlja blaži zakon.

Član 7. stav 1. Evropske konvencije propisuje princip zakonitosti. Ovaj odredba Evropske konvencije dalje sadrži opšti princip kojim se zabranjuje izricanje teže kazne od one koja je važila u vrijeme počinjenja krivičnog djela. U skladu sa članom 2. stav 2. Ustava BiH, Evropska konvencija ima prednost nad svim ostalim zakonima u BiH. Ovi principi takođe su propisani KZ BiH.

Prvo, član 3. KZ BiH regulira načelo zakonitosti, to jest, da se krivična djela i krivičnopravne sankcije propisuju samo zakonom te da nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego stoje učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna. Uz to, član 4. Krivičnog zakona BiH regulira da se na učinitelja krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela; ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primijenit će se zakon koji je blaži za učinitelja.

Prilikom razmatranja prigovora optuženog, treba reći da se nijedna odredba KZ SFRJ, koji je bio na snazi u kritičnom periodu, nije isključivo bavila zločinima protiv čovječnosti na način na koji je to propisano KZ BiH. Međutim, uzimajući u obzir druge odredbe važećeg materijalnog zakona, kao i opšte principe međunarodnog prava, ovaj prigovor odbrane nije mogao biti prihvaćen kao osnovan.

Član 4a KZ BiH navodi da članovi 3. i 4. KZ BiH ne sprječavaju suđenje ili kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje Činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno „predstavljalo krivično djelo u skladu sa općim načelima međunarodnog prava“. Član 7. stav 2. Evropske konvencije takode propisuje isti izuizetak pod uslovom „da ovaj član ne utiče na suđenje i kažnjavanje nekog lica za činjenje ili nečinjenje koje se u vreme izvršenja smatralo krivičnim delom prema opštim pravnim načelima koja priznaju civilizovani narodi“.

Ovim član daje mogućnost da se u specifičnim okolnostima odstupi od načela iz člana 3. i 4. KZ BiH (i člana 7. stav 2. Evropske konvencije) i od obavezne primjene krivičnog zakona koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja krivičnog djela i primjene blažeg zakona u postupcima koji predstavljaju krivična djela prema međunarodnom pravu kao što je to slučaj sa postupkom protiv optuženog jer se on tiče inkriminacije koja uključuje kršenje pravila međunarodnog prava.

Sud ističe da krivična djela za koje je optuženi proglašen krivim predstavljaju krivična djela prema međunarodnom krivičnom pravu i stoga potpadaju pod „opšte principe međunarodnog prava“ propisane članom 4a Zakona o izmjenama i dopunama KZ BiH, te stoga KZ BiH može biti primijenjen u ovom slučaju na osnovu ove odredbe.

Status koji u međunarodnom običajnom pravu imaju zločini protiv čovječnosti kao i pripisivanje individualne krivične odgovornosti u periodu relevantnom za optužnicu je između ostalog u Izvještaju generalnog sekretara Ujedinjenih nacija u skladu sa stavom 2. Rezolucije 108 Vijeća sigurnosti od 3.5.1993. godine, Međunarodna pravna komisija, Komentari na nacrt Kodeksa o zločinima protiv mira i bezbjednosti čovječanstva (1996. godine) i prakse MKSJ i MKSR.

I na kraju, primjena KZ BiH je dodatno opravdana činjenicom da je izrečena kazna u svakom slučaju blaža nego smrtna kazna koja je bila na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela čime se zadovoljava načelo vezano za vremensko važenje kirvičnog zakona, tj. primjena zakona blažeg za učinitelja.

Gore navedeno je u skladu sa stavom koji je zauzeo Odjel I Apelacionog odjeljenja Suda BiH u svojoj presudi protiv Abduladhima Maktoufa broj, KPŽ 32/05 od 4.4.2005. godine i presudi protiv Dragoja Paunovića, broj KPŽ 05/16 od 27.10.2006. godine

Pri odmjeravanju kazne Sud je uzeo u obzir sve okolnosti iz člana 48 KZ BiH, koje utiču na vrstu i visinu kazne. Tako je kao olakšavajuću okolnost cijenio životnu dob optuženog, star je 70 godina, kao i njegovo porodično stanje, te da do sada nije dolazio u sukob sa zakonom, kao i činjenicu, da se njegova individualna krivična odgovornost u izvršenje

predmetnog djela sastojala u pomaganju. Od otežavajućih okolnosti sud je posebno cijenio brojnost počinjenih ubistava, najmanje 144 osobe i to u samo jednom danu i u razmaku od nekoliko sati, činjenicu da su ta ubistva bila tako svirepa i da su ubistva ovako velikog broja ljudi u jednoj maloj sredini poput Biljana ostavila neizbrisiv trag na dalji život Biljana i zajednički suživot dosadašnjih komšija, te da se posljedice ovog

zločina protežu i na buduće generacije. Posebno je Sud, kao otežavajuću cijenio i činjenicu, da optuženi nikada za cijelo ovo vrijeme, iako su ga njegove bivše komšije u više navrata molile da im tačno kaže šta se desilo sa njihovim najmilijim te bar to gdje su njihovi leševi, da bi ih dostojno sahranili, nije učinio ništa da se otkrije mjesto masovnih grobnica pobijenih toga dana, što jasno poakzuje njegov odnos prema djelu. Paušalno izjavljivanje na glavnom pretresu, da mu je žao „njegovih Biljančana“, sud nije prihvatio kao iskreno. Posebno ne i zbog činjenice, da se u toku njegovog svjedočenja jasno vidjelo, da prikriva imena svih važnijih učesnika u događaju. Ciničan je bio i jedan njegov lično napisan pismeni prijedlog za ukidanje pritvora u kome je naveo, da će ukoliko ga Sud pusti na slobodu, to vrijeme iskoristiti za sigurno pronalaženje, odnosno otkrivanje direktnih izvršilaca predmetnog zločina. Zaboravlja, pri tom, daje pritvoren tek nakon 13 godina od predmetnog zločina i da je imao dovoljno vremena da kako on kaže "ustanovi istinu".

Sud smatra, da je izrečena kazna primjerna težini i posljedicama krivičnog djela, stepenu krivične odgovornosti optuženog, te okolnostima pod kojima je djelo počinjeno i da će se njome postići svrha kažnjavanja predviđena odredbom člana 39 KZ BiH. Odnosno, da će ova kazna dostojno izraziti društvenu osudu učinjenog krivičnog djela i utjecati na svijest građana o pogibeljnosti krivičnih djela, te o pravednom kažnjavanju učinioca.

Obzirom da se optuženi nalazi u pritvoru, u izrečenu kaznu dugotrajnog zatvora, optuženom je na osnovu člana 56 KZ BiH, uračunato vrijeme provedeno u pritvoru, počev od 21.03.2005.godine, pa nadalje.

Odluka o troškovima donesena je na osnovu člana 188. stav 4. ZKP BiH. Tako je optuženi, oslobođen od naknade troškova krivičnog postupka, jer po ocjeni Suda, kao penzioner sa minimalnom penzijom, od koje se izdržava i njegova supruga, nije u mogućnosti snositi ove troškove.

U odluci da oštećene sa imovinsko - pravnim zahtjevom uputi na parnicu, Sud se rukovodio činjenicom da je broj oštećenih u ovom postupku veliki, te da bi utvrđivanje visine imovinsko - pravnog zahtjeva iziskivalo duži vremenski period, što bi dovelo do odugovlačenja ovog postupka, pa je stoga odlučeno u skladu sa odredbom člana 198. stav 2. ZKP BiH.

PREDSJEDNIK VIJEĆA
SUDIJA
ZORICA GOGALA

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Žalba na ovu presudu može se izjaviti Apelacionom vijeću ovog Suda u roku od 15 dana od dana prijema presude.